

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Vollsmose

Arbejdsrapport – baselineundersøgelse 2019

Bech-Danielsen, Claus; Mechlenborg, Mette; Stender, Marie

Publication date:
2020

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Bech-Danielsen, C., Mechlenborg, M., & Stender, M. (2020). *Vollsmose: Arbejdsrapport – baselineundersøgelse 2019*. Institut for Byggeri, By og Miljø (BUILD), Aalborg Universitet. SBI Nr. 2020:07
<https://sbi.dk/Pages/Vollsmose.aspx>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

SBI 2020:07

VOLLSMOSE

Arbejdsrapport – baselineundersøgelse 2019

Vollsmose

Arbejdsrapport – baselineundersøgelse 2019

Claus Bech-Danielsen
Mette Mechlenborg
Marie Stender

Titel	Vollsmose
Undertitel	Arbejdsrapport - baselineundersøgelse 2019
Serietitel	SBi 2020:07
Udgave	1. udgave
Udgivelsesår	2020
Forfattere	Claus Bech-Danielsen, Mette Mechlenborg, Marie Stender
Sprog	Dansk
Sidetæl	69
Litteratur-henvisninger	Side 68
Emneord	Bolig, boligområder, bypolitik, byudvikling
ISBN	978-87-563-1944-7
Fotos	Claus Bech-Danielsen
Omslag	Claus Bech-Danielsen
Udgiver	BUILD, Aalborg Universitet, A.C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV E-post build@build.aau.dk www.build.dk

Der gøres opmærksom på, at denne publikation er omfattet af ophavsretsloven

Indhold

Indledning	5
Vollsmose – udfordringer og planer	7
Beskrivelse af bebyggelsen	8
Boligområdets fysiske udfordringer i 2018	10
Vollsmoses sociale udfordringer ved baseline i 2018	13
Vollsmoses udvikling inden for ghettolistens kriterier	14
Planlagte og iværksatte indsatser før udviklingsplanen sommeren 2019...	16
Udviklingsplan besluttet sommeren 2019	18
Ændrede områdegrenser	20
Genhusning	21
Feltstudier 2019	22
Om undersøgelsen	22
Resultater fra bylivsregistreringen - uddrag	23
Tema 1: Hverdagslivet i Vollsmose	29
Tema 2: Boligområdet som en del af byen	36
Tema 3: Vollsmoses omdømme	42
Tema 4: Holdninger til forandring	46
Det lokale boligmarked	49
Medieanalyse	51
Konklusion	57
Bilag	61
Kilder	68

Indledning

Denne delrapport er skrevet som led i en større følgeevaluering, der gennemføres i 15 udsatte boligområder i Danmark i perioden 2019-2028. I den aktuelle rapport er der fokus på Vollsmose, og her beskrives den første af i alt fire ensartede undersøgelser, der vil finde sted i Vollsmose i den 10-årige periode. Dermed er det formålet løbende at kortlægge den fysiske udvikling og dens indvirkning på det levede liv i Vollsmose. Resultaterne vil blive sammenholdt med resultater fra tilsvarende undersøgelser i 14 andre udsatte boligområder, der er genstand for store fysiske omdannelser i samme periode. Det er således tanken, at indhente erfaringer og opbygge viden om de fysiske omdannelser, der kan spille ind på udviklingen i de 15 bydele og i andre udsatte boligområder i Danmark. Der er tale om en empirisk statusrapport, og resultaterne er ikke i denne omgang sammenholdt med forskningslitteraturen på området.

Der vil i særlig grad blive stillet skarpt på effekten af de bystrategiske omdannelser, der gennemføres med henblik på at integrere Vollsmose med den omgivende by og på at stabilisere boligområdet ved at ændre beboersammensætningen. Disse indsatser vil imidlertid blive vurderet i lyset af og i samspil med miljøforbedringer og renoveringer af mere traditionel karakter. Det overordnede forskningsspørgsmål er: *Hvilken effekt har de fysiske indsatser for livet i Vollsmose, for dens sammenhænge med den omgivende by og for bydelens omdømme?*

Den aktuelle evaluering er en baseline-undersøgelse, altså en kortlægning af forholdene i området før de fysiske forandringer er blevet sat i værk. Som det vil blive beskrevet, er der planlagt omfattende fysiske omdannelser i Vollsmose, men deres realisering var altså ikke blevet begyndt, da vi i foråret 2019 gennemførte de aktuelle undersøgelser.

Rapporten er opdelt i fire afsnit. I første afsnit beskrives de fysiske forhold i bydelen, og der etableres et overblik over de planer for fysiske omdannelser, der foreligger for området.¹ Der gives en kort introduktion til de sociale udfordringer i bydelen, til den udviklingsplan, der er blevet godkendt i sommeren 2019, samt til de aftaler, der på nuværende tidspunkt er indgået med henblik på fremtidig genhusning.

I andet afsnit præsenteres evalueringens feltstudier. De er baseret på forskellige metodiske tilgange: Bylivsregistreringer kortlægger brugen af området, en spørgeskemaundersøgelse undersøger blandt andet beboernes og andre brugeres syn på området, og kvalitative interviews med beboere og med personer fra det omgivende civilsamfund har fokus på hverdagslivet i bydelen, på oplevelsen af de planlagte omdannelser og på ideen om at skabe et mere blandet boligområde.

I tredje afsnit præsenteres opstarten til en analyse af, hvordan det lokale boligmarked påvirkes af tilstedeværelsen af det udsatte boligområde. Det undersøges, om det reducerer boligpriserne, når nabobebyggelsen er et udsat boligområde med et dårligt omdømme. Hvis det er tilfældet, bliver det interessant at følge prisniveauet i naboområderne i de næste 10 år, hvor det er tanken, at Vollsmose skal være omdannet til en mere attraktiv bydel. Endelig præsenteres i fjerde og sidste afsnit en analyse af det seneste års medieomtale af Vollsmose, idet der skelnes mellem lokale og

landsdækkende medier. Medieomtalen vil blive brugt i sammenligningen på tværs af de evaluerede boligområder, og det vil endvidere blive interessant at følge medieomtalen karakter over tid, efterhånden som området omdannes.

Vollsmose – udfordringer og planer

Boligområdets navn: Vollsmoseⁱⁱ

Adresse: Vollsmose Allé, Ejbygade, Kertemindevej og Åsumvej

Boligselskab(er): CIVICA (6 afdelinger) og FAB-Fyns Almen-nyttige Boligselskab (3 afdelinger)

Opført: 1967, 1974, 1981

Grundareal: 190 hektarer

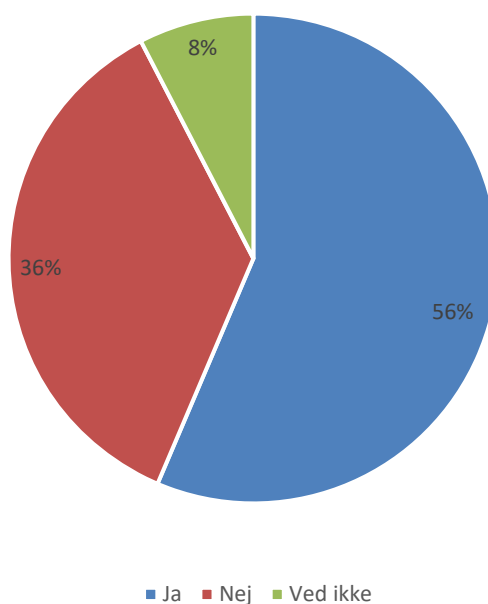
Bebyggelsesprocent: 25 %

Antal boliger før omdannelsen: 3.605 almene boligerⁱⁱⁱ + 203 andre boligtyper

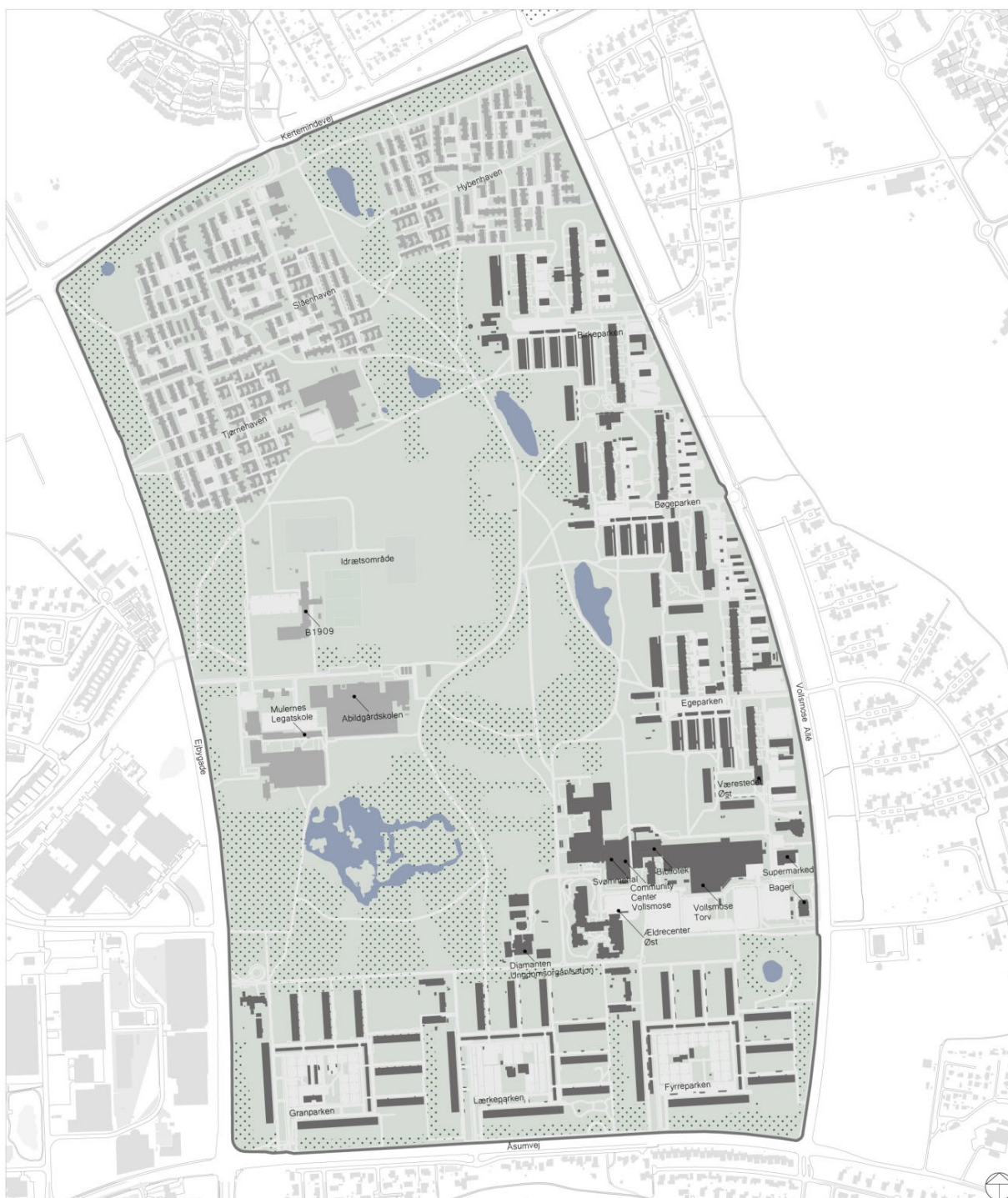
Oprindelig arkitekt: Kgl. Bygningsinspektør Jørgen Stærmose

Arkitekter for den bystrategiske omdannelse: 'Fremtidens Vollsmose': Arkitema. Udviklingsplanen: JAJA Architects.

ALLE: Kunne du tænke dig at bo i Vollsmose i fremtiden?
(250 respondenter)

Figur 1. I den gennemførte spørgeskemaundersøgelse i foråret 2019, blev de, der færdedes i Vollsmose (både beboere og udefra kommende), spurgt til, om de kunne tænke sig at bo i boligområdet i fremtiden? Det var tilfældet for 56 %. Som det vil fremgå, var det i særlig grad tilfældet for beboerne.

Figur 2. Vollsmose, situationsplan 1:10.000.

Beskrivelse af bebyggelsen

Vollsmose er et af Danmarks største almene boligområder. Området strækker sig over 190 hektarer og er placeret ca. 4 kilometer nordøst for Odense centrum. Da man påbegyndte at opføre Vollsmose i 1960'erne, var det planen, at området skulle huse 18.000 mennesker. Undervejs i byggeriet blev planerne dog ændret, og indbyggertallet blev nedjusteret til omkring 9.000 indbyggere fordelt på ni boligafdelinger. I november 2018 imødekom Transport-, Bygnings- og Boligministeriet Odense Kommunes anmodning om at ændre afgrænsningen af området. Med de nye grænser består 'det hårde

ghettoområde' i Vollsmose af de seks boligafdelinger: Granparken, Lærkeparken, Egeparken, Bøgeparken, Fyrreparken og Birkeparken, der tilsammen huser ca. 7.700 beboere. De nye områdegrenser beskrives nærmere senere.

Det samlede Vollsmose er omgivet af brede og befærdede veje; Ejbygade mod vest, Kertemindevej mod nord, Vollsmose Allé mod øst og Åsumvej mod syd. I naboområderne mod nord, øst og syd er der parcelhuskvarterer og grønne landskaber med skov, sø og mose, mens der vest for Ejbygade er et blandet kvarter med forskellige boligtyper og erhverv.

Mod syd langs Åsumvej ligger Granparken, Lærkeparken og Fyrreparken. Hver af de tre afdelinger består af otte fireetagers boligblokke beliggende omkring et større nedsænket areal, der primært benyttes til parkering. Det nedsænkede areal rummer et antal servicebygninger, og langs kanterne er det afgrænset af volde med indbyggede garager og trapper i beton. Oven på voldene er der fodgængerarealer med adgang til boligblokkene. De otte blokke er fordelt, så den sydlige og vestlige side af afdelingen rummer to lange blokke, der er placeret vinkelret på hinanden med indgangspartier ud mod det centrale rum i midten af bebyggelsen. Nord og øst for uderummet ligger seks kortere blokke placeret tre og tre vinkelret på uderummets sider. Her orienterer indgangsfacaderne sig mod de interne uderum mellem blokkene.

Langs Vollsmose Allé ligger endnu tre boligafdelinger: Egeparken, Bøgeparken og Birkeparken. De er indrettet ens med boligblokke i henholdsvis fire og otte etagers højde og af varierende længde. Derudover rummer hver afdeling et højhus i 13 etagers højde og et antal boligblokke med rækkehuse i to etager med individuelle haver. Foruden boliger ligger der enkelte institutioner og spisesteder i de tre afdelinger, og i Egeparken er der offentlige kontorer i højhusets øverste etager. Størstedelen af bygningerne er placeret parallelt i nord-sydgående retning med indgangsfacader mod øst og altanfacader mod vest. På altanfacaderne er kældrene trukket tilbage, og den bærende betonkonstruktion danner en søjlegang i bunden af bygningen. Boligblokkene fremstår med hvidmalede, horisontale betonbrystninger på facaderne, gavle i gule mursten og flade tage.

I den nordlige ende af Vollsmose ligger tre boligområder – Tjørnehaven, Hybenhaven og Slåenhaven. De er opført som rækkehuse og gårdhavehuse med egen have. Bygningerne er opført i gule mursten, og boligerne er velfungerende og attraktive. Disse boliger er imidlertid skilt ud fra Vollsmose og indgår derfor ikke i de aktuelle planer for bydelens omdannelse. Tjørnehaven, Hybenhaven og Slåenhaven omtales i daglig tale som 'haverne', mens de andre seks boligafdelinger samlet omtales som 'parkerne'.

Foruden boliger rummer Vollsmose både butikcenter, uddannelses- og dagsinstitutioner samt kultur- og fritidsfaciliteter. Fra Vollsmose Allé er der således adgang til et større butikcenter, som, foruden spise- og indkøbsmuligheder, også huser Vollsmose Nærpoliti. I forbindelse med butikscenteret ligger desuden svømmehal, bibliotek og store asfalterede områder til parkering. I den nordlige del af Vollsmose ligger HC Andersens skole, og i den vestlige del, med adgang fra Ejbygade, ligger Abildgaardskole, et gymnasium og et større sportsanlæg. Centralt i bydelen ligger et stort grønt område med et varieret landskab, der blandt andet rummer tørvemoser, skov, eng samt lege- og sportsfaciliteter. Typisk for periodens boligbebyggelser er Vollsmose således planlagt ud fra idealer om at placere boliger tæt på landskabelige kvaliteter.

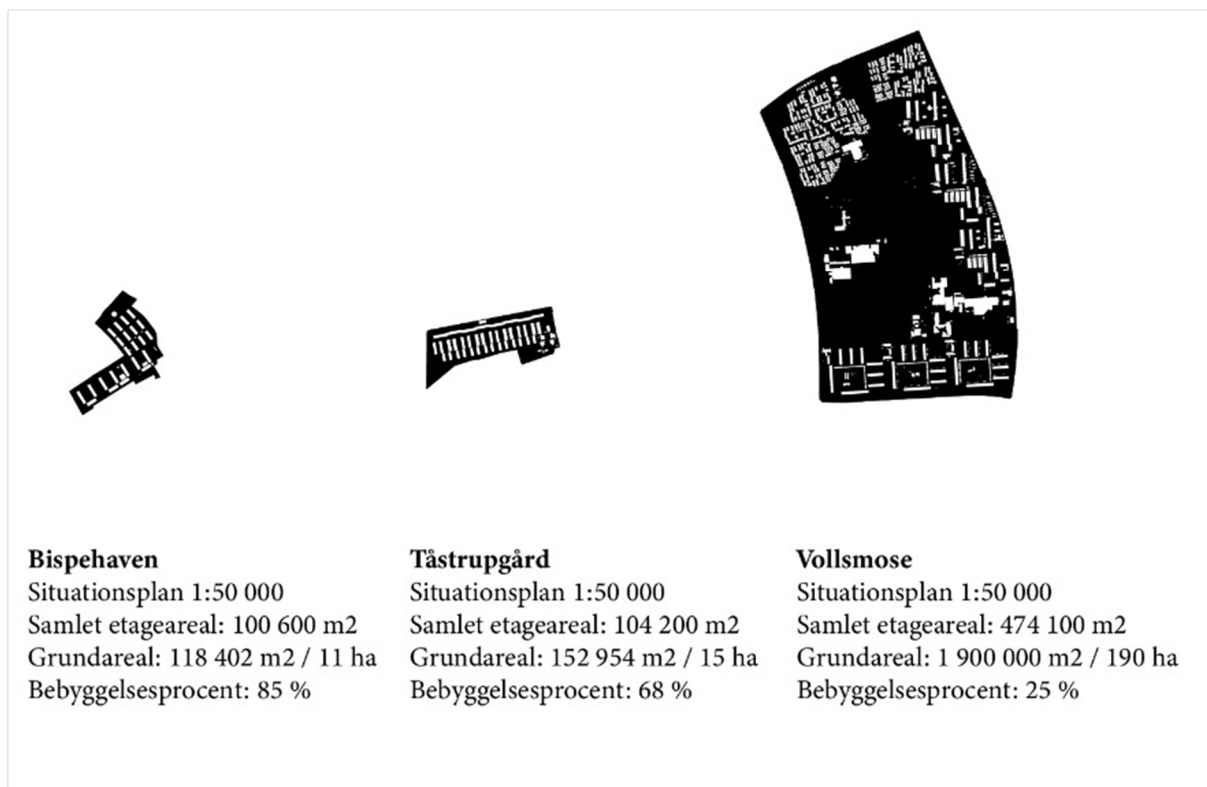
Figur 3. Tv.: Ud mod Vollsmose Allé dominerer de høje boligblokke. Her er det Egeparken, hvor de øverste etager i den foreste boligblok huser en række kommunale kontorer. Th.: I den nordlige ende af Vollsmose ligger tre boligområder – Tjørnehaven, Hybenhaven og Slåenhaven. Her er bygningstyperne og deres skala af en helt anden karakter.

Boligområdets fysiske udfordringer i 2018

Vollsmoses helt store udfordring er bydelens store skala. Det er afgørende at forstå, at Vollsmoses skala gør det til et helt særligt alment boligområde i dansk kontekst, og at Vollsmose sammenlignet med andre udsatte boligområder er i en skala for sig. Bispehaven i Aarhus kan eksempelvis ligge i Vollsmose mere end 17 gange, og de arbejdsprocesser og indsattstyper, der benyttes i andre udsatte boligområder, kan derfor ikke nødvendigvis overføres direkte til Vollsmose. Faktisk svarer hver enkelt afdeling i Vollsmose i størrelse til andre danske boligområder, der er at finde på 'ghettolisten'.

Skalaen blev også udpeget som et særskilt problem i den infrastrukturplan, der blev lanceret i 2014 med henblik på at gøre radikalt op med de basale fysiske udfordringer i Vollsmose. Her beskrives det, at skalaen får boligafdelingerne og deres boligblokke til at virke 'ensartede og overvældende for den menneskelige skala'.^{iv}

Vollsmose er på uheldig vis isoleret fra de omgivende byområder. Det skyldes blandt andet bydelens infrastrukturelle forhold; Vollsmose er omgivet af brede, befærdede veje, der skaber markante barrierer i forhold til de omgivende byområder. Områdets isolerede karakter understøttes af, at Vollsmoses randzone er bevokset med tæt beplantning. Beplantningen afskærmer ganske vist boligblokkene fra vejenes trafik, men den skaber samtidig en massiv mur i forhold til omgivelserne. Det giver endvidere uheldige bivirkninger, at der ikke er veje på tværs af boligområdet. Biler har alene adgang til Vollsmose ad blinde adgangsveje langs kanten af bydelen, mens den øvrige færden internt i og på tværs af området er forbeholdt bløde trafikanter. Det er gjort for at skabe tryghed for bydelens bløde trafikanter, men løsningen kan virke modsat, da Vollsmoses store friarealer kan komme til at virke mennesketomme. Derudover medfører fraværet af tværgående veje, at afstandene på tværs af Vollsmose opleves enorme, og at Vollsmose primært benyttes af områdets beboere.^v Vollsmoses centrale park, der rummer store landskabelige kvaliteter, er udelukkende tilgængelig via et internt stisystem, og gæster fra resten af Odense inviteres dermed ikke til at benytte området.

Figur 4. Vollsmose skiller sig med sin meget store skala ud fra andre udsatte boligområder i Danmark. Det skal afspejles i de fysiske indsatser, der gennemføres, og i måden hvorpå der arbejdes på tværs af de enkelte afdelinger i Vollsmose.

Vollsmose kan ikke kaldes monofunktionel. Der er butikker, institutioner, spisessteder, sportsfaciliteter og adskillige kontorbygninger, og Odense Kommune har ca. 1.000 arbejdspladser i bydelen. Vollsmose er imidlertid en funktionsopdelt bydel, for de forskellige funktioner er koncentreret særlige steder i bydelen, og Vollsmoses store udbredelse gør, at der er store afstande fra boligerne til de forskellige funktioner. Det hæmmer samspillet mellem boliglivet og områdets øvrige funktioner. Infrastrukturplanen nævner det endvidere som et problem, at der mangler interne sammenhænge mellem de forskellige boligafdelinger, der derfor opleves som en række adskilte klynger med hver sit centrum.^{vi} I lyset af Vollsmoses store skala kunne dette dog også udnyttes som en fordel ved at styrke oplevelsen af flere mindre boligområder frem for ét stort.

Vollsmose er præget af store parkeringsområder, der udgør nogle af bydelens mest iøjnefaldende byrum.^{vii} Derudover fremhæver infrastrukturplanen boligblokkenes blinde gavle og deres slitage som arkitektoniske forhold, der sætter et uheldigt præg på oplevelsen af området.

Figur 5. Vollsmose rummer mange landskabelige kvaliteter, og friarealerne i midten af bydelen er enorme. Det medvirker til, at de enkelte boligområder kommer på stor afstand af hinanden, og de er derfor svære at opfatte som del af ét samlet boligområde.

Figur 6. Dele af Vollsmose er domineret af parkering – både ved Vollsmose Torv (tv.) og i de enkelte boligafdelinger (th.).

Vollsmoses sociale udfordringer ved baseline i 2018

Tabel 1. Beboersammensætningen i Vollsmose opgjort efter ghettokriterierne. Røde tal indikerer, at Vollsmose overskrider ghettolistens grænseværdi.

Andel beboere med ikke-vestlig baggrund > 50%	76,0%
Andel beboere uden for arbejdsmarkedet > 40%	52,2%
Andel beboere dømt for kriminalitet ≥ 1,98%	2,74%
Beboernes gennemsnitlige indkomst < 55%	53,0%
Andel beboere med lavt uddannelsesniveau > 60%	78,8 %

KILDE: Liste over hårde ghettoområder pr. 1. december 2018, Transport og Boligministeriet

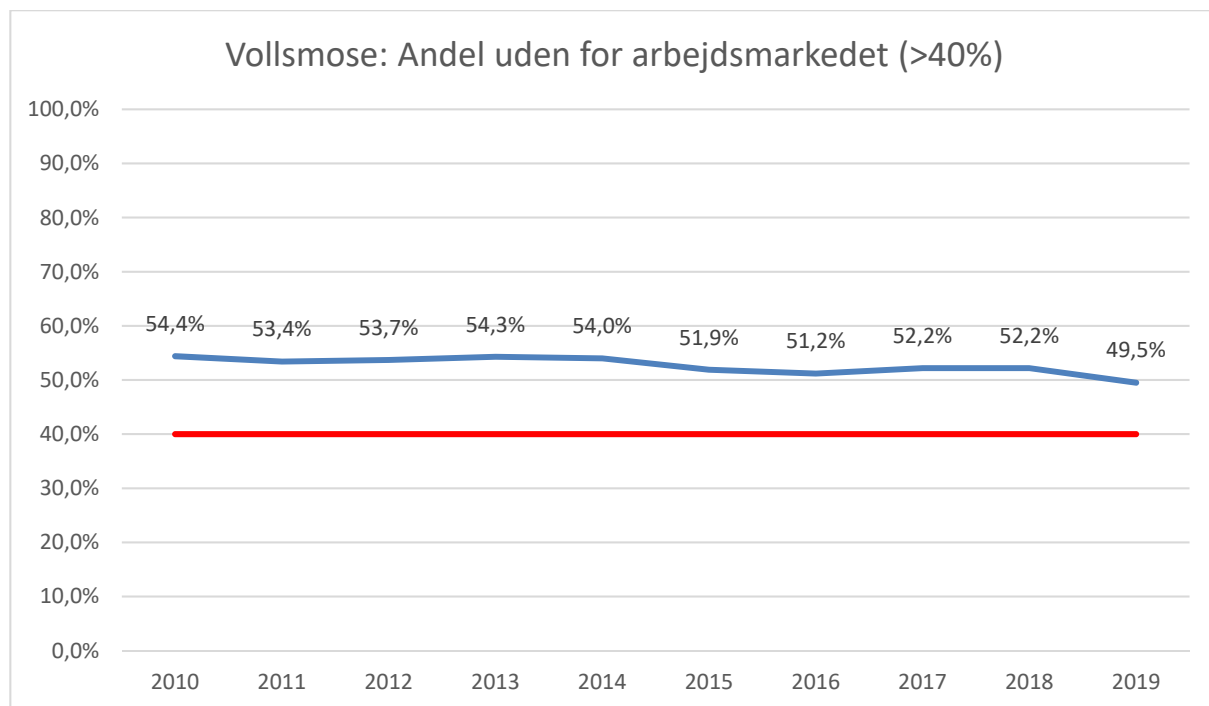
Vollsmose har været på ghettolisten siden 2010, og ved baseline i 2018 opfyldte området samtlige ghettokriterier. Det er således en bred vifte af sociale udfordringer, der kendetegner området. Foruden de forhold, der beskrives i ghettokriterierne, er det værd at bemærke, at Vollsmose gennem en længere årrække har været præget af uro, kriminalitet og utryghed. Som det fremgår af medieanalysen, har det skabt en del negativ omtale af Vollsmose i diverse medier, og det medvirker naturligvis til at give bydelen et dårligt omdømme. Det er uheldigt for de eksisterende beboere, og det gør det svært at tiltrække nye beboere, erhvervsliv og investorer til området.

Det boligsociale arbejde i Vollsmose sigter blandt andet mod at få flere beboere i uddannelse og job. Det sker i regi af en igangværende helhedsplan, som har fokus på de fire indsatområder: Tryghed og Trivsel, Kriminalpræventive indsatser, Uddannelse og Beskæftigelse samt Forebyggelse og Forældreansvar. Da andelen af unge under 30 år er betydeligt højere i Vollsmose end i resten af Odense Kommune, er en væsentlig del af den boligsociale helhedsplan rettet mod børn og unge. De støttes bl.a. i at få uddannelse og job. For de voksne i Vollsmose er der økonomisk rådgivning og familierådgivning, og der arbejdes med at udvikle forældreansvaret hos både småbørnsfamilier og familier med skolesøgende børn. Den sociale helhedsplan arbejder endvidere på at styrke civilsamfundet og beboernes engagement i det lokale foreningsliv.

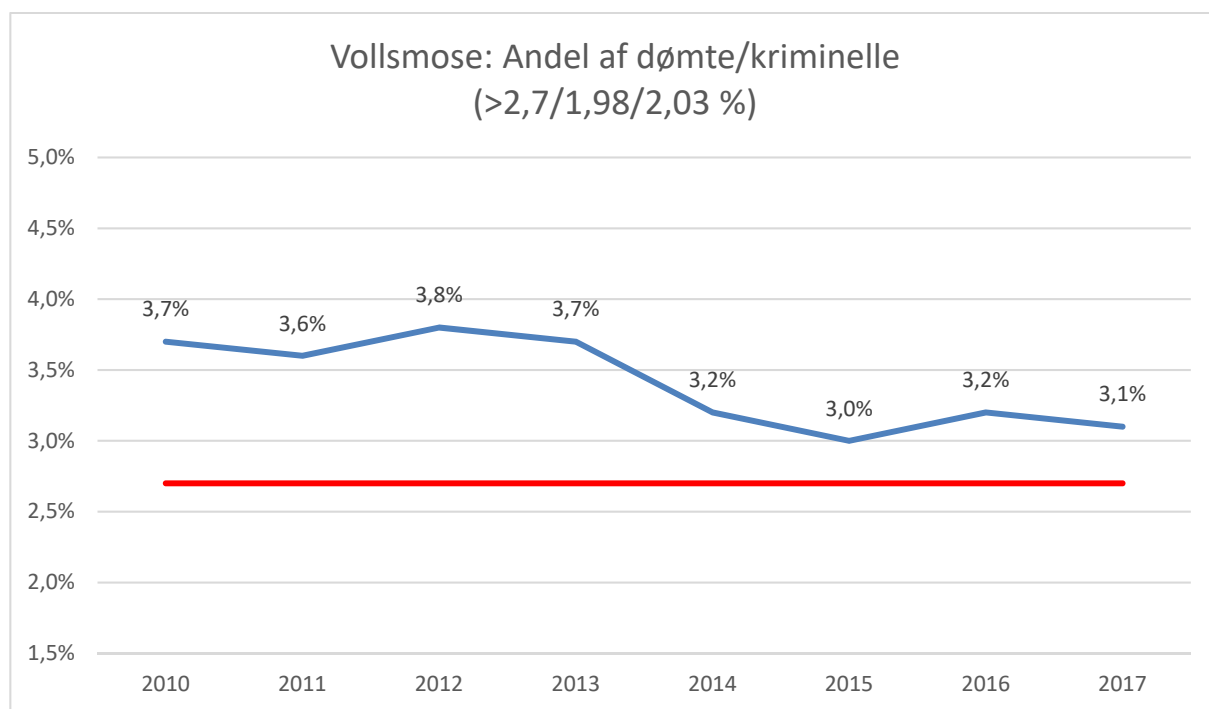
Den igangværende boligsociale helhedsplan løber fra 2016-2020.

Vollsmoses udvikling inden for ghettolistens kriterier

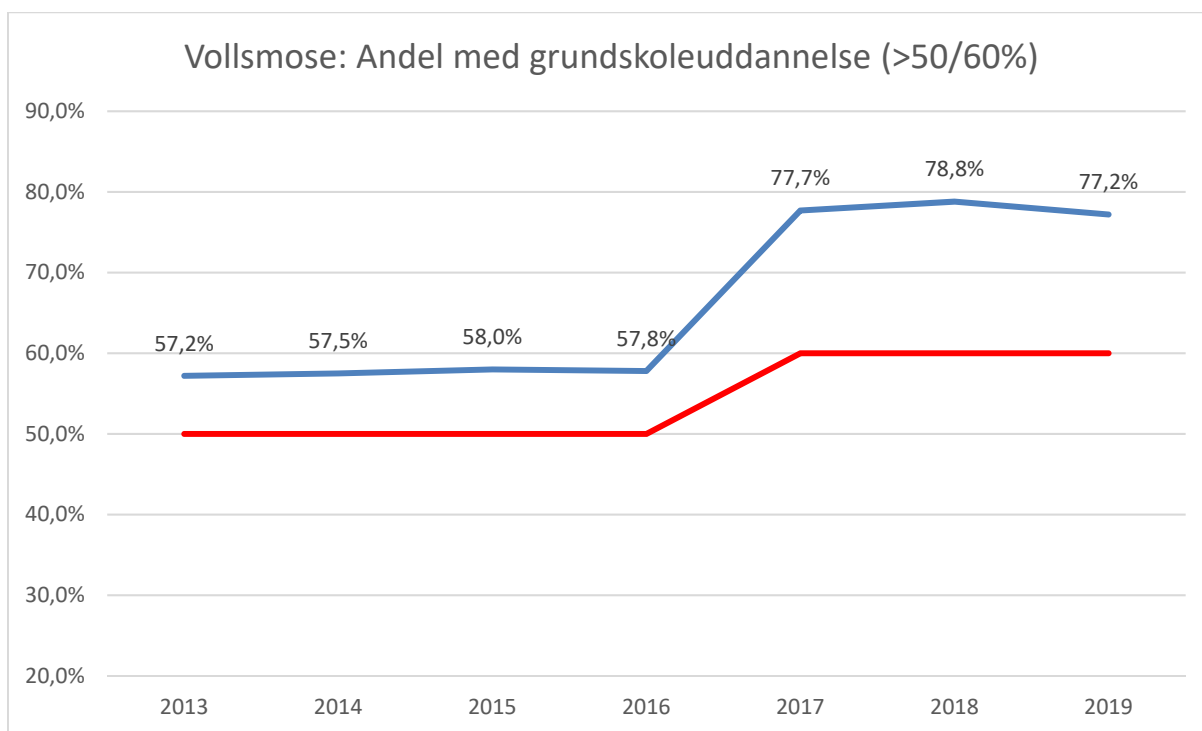
Andel af beboere uden for arbejdsmarkedet (> 40 %):

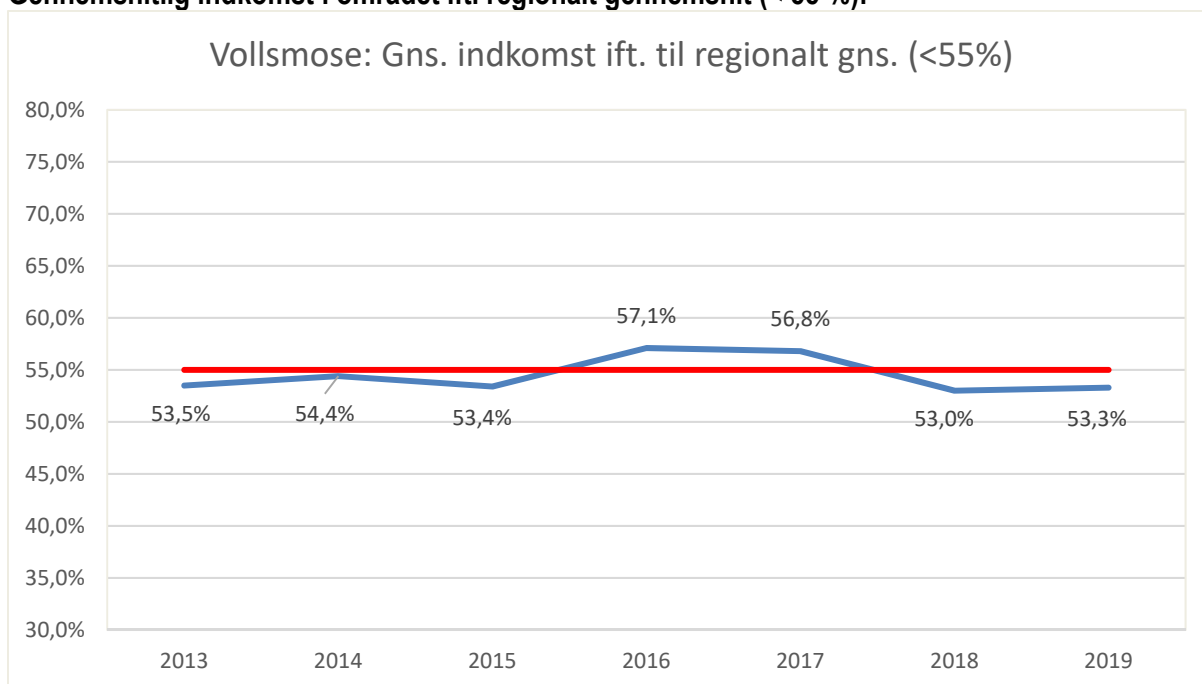
Andel af dømte/kriminelle (> 2,7 / 1,98 / 2,03 %):

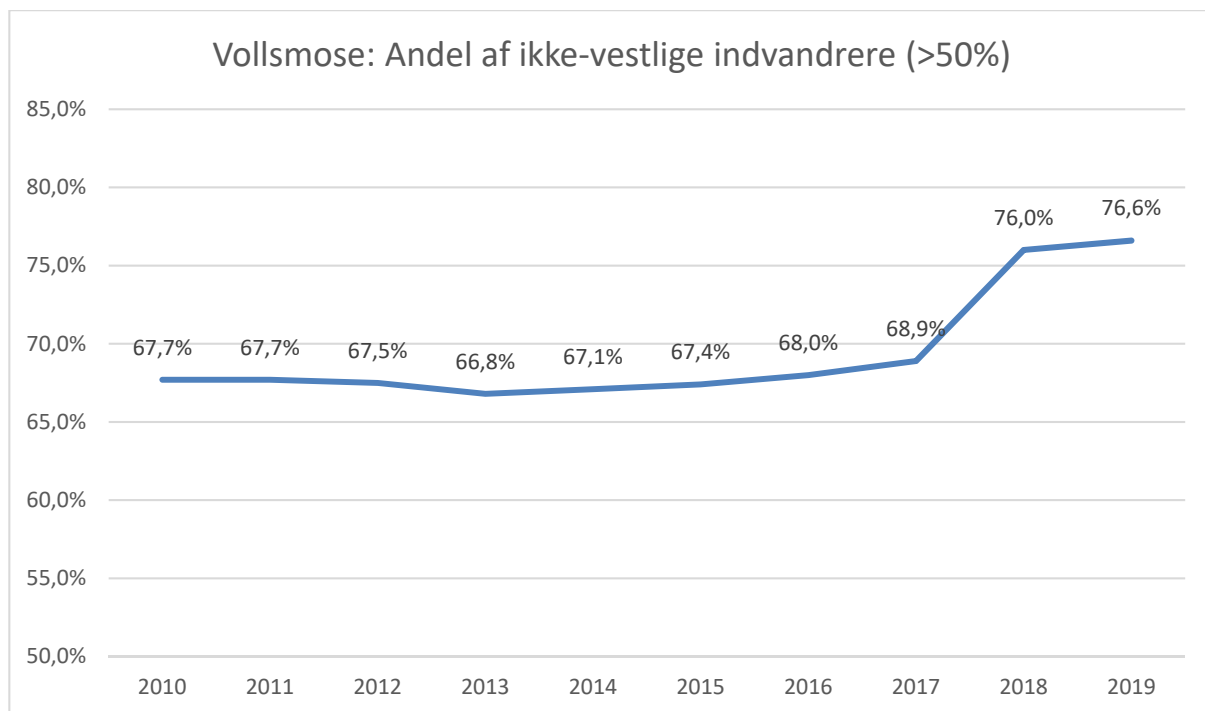
Andel med grundskole som højeste uddannelse (> 50 / 60 %):

Gennemsnitlig indkomst i området ift. regionalt gennemsnit (< 55 %):

Andel af ikke-vestlige indvandrere (< 50 %):

Figur 7. Diagrammerne viser Vollsmoses udvikling for hvert ghettokriterie, siden ghettolisten blev lanceret i 2010. De røde kurver angiver grænseværdierne.^{viii}

Planlagte og iværksatte indsatser før udviklingsplanen sommeren 2019

Allerede før udarbejdelsen af udviklingsplanen i 2019 var der godkendt en fysisk helhedsplan for FAB's afdeling Fyrreparken. Planen betyder, at de oprindelige 504 boliger skal reduceres til 478 boliger, og disse planer er blevet indarbejdet i den nye udviklingsplan for Vollsmose. Derudover er det i samarbejde med Odense Kommune blevet besluttet at igangsætte en infrastrukturforandring, der skal gøre op med Vollsmoses isolation og kæde bydelen bedre sammen med omkringliggende byområder. For at opnå det, blev infrastruktur- og byudviklingsplanen "Fremtidens Vollsmose – Byudviklings- og Infrastrukturplan" udviklet i 2014. Planen, der i daglig tale omtales 'Infrastrukturplanen', skal styrke forbindelserne til, fra og igennem Vollsmose, samt gøre Vollsmose til et levende bydelscentrum for hele Odense NØ. Det er endvidere tanken, at de infrastrukturelle investeringer skal tiltrække private investeringer og nye beboere til området. Infrastrukturplanens mest centrale tiltag er:

Bygaden: Fra Ejbygade til Vollsmose Allé via Vollsmose Torv anlægges Bygaden. Den skal gøre det muligt at passere igennem Vollsmose i bil og med bus og senere med letbane.^{ix} Bygaden anlægges langs Centerstien, der i dag er det mest benyttede stiforløb igennem bebyggelsen. Ved på den måde at ophæve separeringen af hårde og bløde trafikanter er det tanken at øge trygheden i området. Samtidig skal de interne forbindelser i området og koblingen til den øvrige by styrkes. I Infrastrukturplanen argumenteres der for, at Bygaden vil skabe forbindelse mellem erhvervslivet omkring Risingsvej og Vollsmose Torv, hvilket skal gøre grundene langs den nye gade attraktive som investeringsmuligheder for erhvervslivet.

Sivegader: Stamvejene i de eksisterende boligafdelinger skal, ifølge Infrastrukturplanen, omdannes til sivegader. Her må biler kun køre med nedsat

hastighed, og færdsel for fodgængere og cyklister prioriteres højt. Sivegaderne skal i samspil med de nye veje skabe større fremkommelighed i området for de lokale beboere samt fungere som rum for ophold og naturlige mødesteder for beboerne.

Tværgående vej- og stiforbindelser: Den centrale stamvej i Bøgeparken føres videre igennem parken frem til Gillestedvej, forbi skolen og videre ud på Ejbygade. Dermed bliver det muligt at køre gennem Vollsmose fra skolerne på Gillestedvej, hvilket skal styrke samspillet mellem boligområderne, skolerne og boldklubben B1909. På tilsvarende måde forbindes Tjørnehaven og Birkeparken med en vej, der øger tilgængeligheden til H. C. Andersen Skolen. Derudover skal en gennemgående og oplyst stiforbindelse mellem Egeparken og Gillestedvej skabe en øget og mere tryk færdsel for cyklister og gående gennem Vollsmose.

Bycentrum: Vollsmoses centerområde skal udvikles med henblik på at gøre det til centrum og samlingssted for hele Odense NØ. Omkring centerområdet skal den nye Bygade og et letbanestop understøtte handels- og bylivet. Letbanen og vejforbindelsen skal her have karakter af en egentlig butiksgade med butiksfacader og brede fortove til ophold, handel og servering. Denne del af planen afventer letbanens endelige placering.

Infrastrukturplanen for Vollsmose er opdelt i otte delprojekter. Anlægsfasen for Hybenhaven var 2017-2018, mens den for de øvrige delprojekter forløber fra oktober 2019 og frem til 2022.

Figur 8. Det er planen at gøre centerområdet i Vollsmose til et centrum og samlingssted for hele Odense NØ. Der vil blive anlagt en ny bygade gennem området, og sammen med et muligt letbanestop skal det understøtte handels- og bylivet i området.

Udviklingsplan besluttet sommeren 2019

Udviklingsplanen for Vollsmose bygger videre på infrastrukturplanen. Derudover tager udviklingsplanen udgangspunkt i den politiske aftale *Den sidste Vollsmoseplan*, som Odense Byråd har vedtaget i september 2018^x. Her slås det fast, at Vollsmose skal omdannes til en aktiv bydel med en beboersammensætning svarerende til gennemsnittet i resten af byen og med en blanding af funktioner, som kan skabe liv i området og tiltrække brugere udefra. Der er fokus på at forløse Vollsmoses potentialer, som findes i boligområdets beliggenhed tæt på det centrale Odense, gode infrastrukturelle forbindelser og store uudnyttede arealer.

Ud over at bygge videre på de beskrevne planer for området, præciserer udviklingsplanen, hvordan man i Odense vil leve op til Parallelsamfundsaftalens krav om at nedbringe andelen af almene familieboliger til max. 40% inden 2030. Det sker gennem følgende tiltag:

- *Nedrivning og ommærkning*: Samlet skal der nedrives og ommærkes ca. 1.000 almene familieboliger i området.^{xi} Reduktionen skal være med til at ændre den fysiske struktur i området og frigøre arealer til private investorer.
- *Nye boliger*: Det vurderes, at der kan etableres 1.600 nye private boliger på udviklingsarealer i Vollsmose. Salg af attraktive arealer til private investorer indgår som en vigtig del af udviklingsplanen.
- *Erhverv*: Der forventes etableret 54000 m² erhvervsarealer i området, heraf 13.700 m² der genetableres på arealer, som i dag benyttes til kommunale formål. Disse arealer planlægges nedrevet og genetableret til kommunale funktioner. Odense Kommune arbejder desuden på at tiltrække private eller statslige arbejdspladser til Vollsmose. Erhvervsarealerne er i udviklingsplanen omregnet til 720 boligenheder.

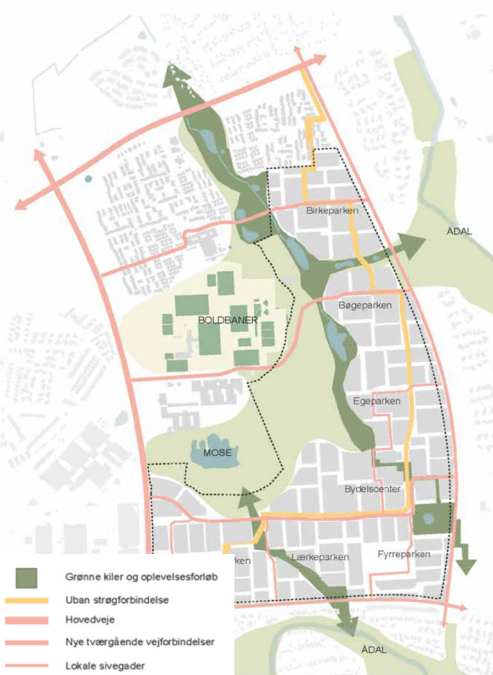
Udviklingsplanen rummer desuden planer for renovering af 1.800 boliger. Områdets udearealer skal brydes ned og gøres mindre, og der skal etableres bedre forbindelser til de grønne arealer, så de åbnes op og bliver lettere tilgængelige. Det skal understøttes ved at placere åben og lav bebyggelse i kanten af det centrale landskab, så de grønne arealer bliver mere synlige.

Figur 9. Overblik over nedrivninger i Vollsmose. Røde bygninger markerer planlagte nedrivninger – i alt ca. 840 boliger. De resterende 160 boliger, der skal nedrives, skal findes i bygninger markeret med gult. De gule bygninger er der ikke taget stilling til. Hvide bygninger bevarer.^{xii} Vollsmose er langt det største af de danske udsatte boligområder – på størrelse med en mindre dansk provinsby. Dermed kommer områdets infrastruktur, og dets barrierer i forhold til omgivelserne, til at virke besynderlig. Kunne man forestille sig, at vejnettet i Assens kun bestod af ringveje i periferien og et mindre antal blinde stikveje ind til parkeringspladser i byens udkant? (Illustration: Udviklingsplan Fremtidens Vollsmose).

Figur 10. Det er planen at åbne op til Vollsmoses landskabelige kvaliteter ved at opføre åben og lav bebyggelse i kanten af det grønne område. På den måde skal de grønne arealer gøres lettere tilgængelige og trækkes ind i boligområderne. KILDE: Udviklingsplan Fremtidens Vollsmose

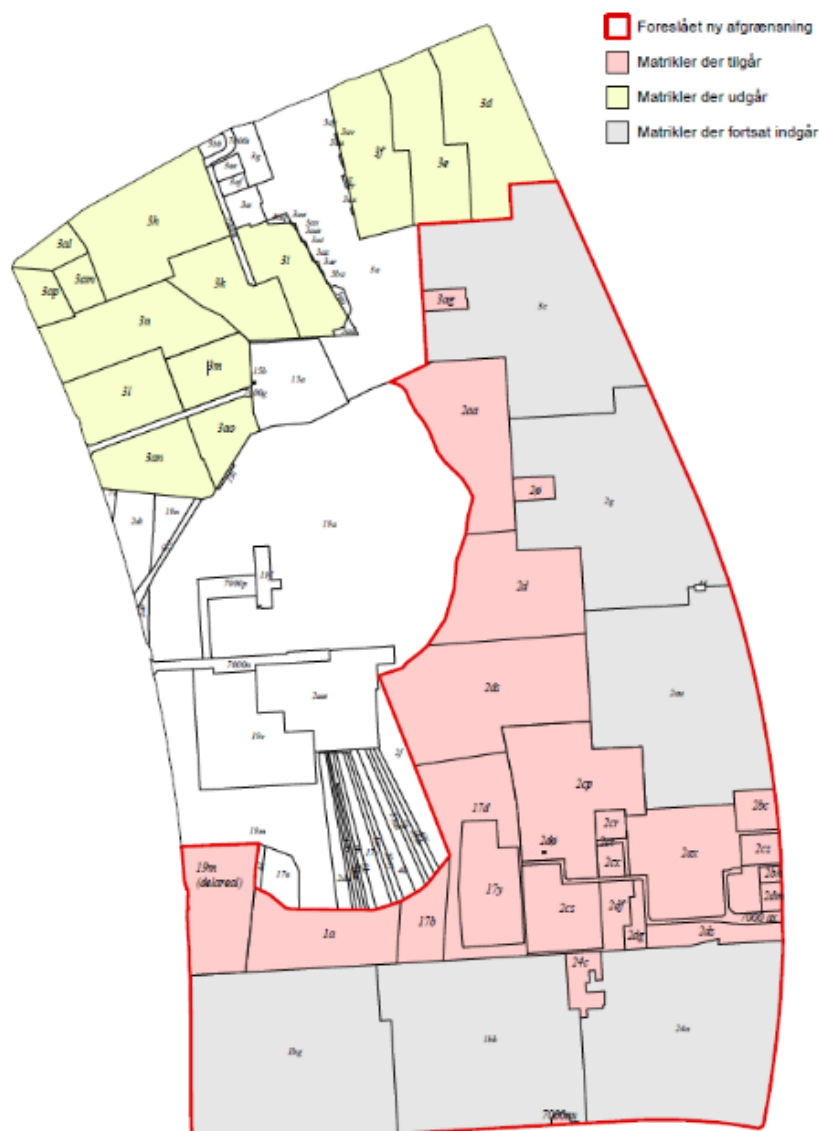

Figur 11. Et nord-sydgående oplevelsesforløb skal skabe sammenhæng på langs af bydelen og invitere til forskellige oplevelser med vand og natur. KILDE: Udviklingsplan Fremtidens Vollsmose

I udviklingsplanen beskrives også arbejdet med at forbedre den generelle infrastruktur i Vollsmose – både internt i området og i forhold til koblingen til resten af byen. I forlængelse af Infrastrukturplanen foreslår udviklingsplanen således et mere forgrenet vej- og stinet, der styrker de interne forbindelser mellem Vollsmoses boligafdelinger, og som samtidig skaber bedre sammenhænge til Vollsmoses naboområder. Infrastrukturen skal endvidere opdele de store almene matrikler og give yderligere adgang til nye salgbare arealer.

Ændrede områdegrænser

Odense Kommune har opnået tilladelse til at ændre områdegrænserne for Vollsmose. Tilladelsen er givet i to omgange. Først er området blevet indskrænket, så rækkehusbebyggelserne Slåenhaven, Tjørnehaven og Hybenhaven ikke længere ses som en del af boligområdet.^{xiii} Herefter er området udvidet med en række matrikler, dels et grønt område der strækker sig fra Birkeparken mod nord til Lærke-, Fyrre- og Granparken mod syd (øst for det centrale parkområde), dels et bånd på tværs af Vollsmose fra Vollsmose Allé mod øst til Ejbygade mod vest (se figur 12). Disse matrikler rummer foruden grønne arealer også Ældrecentret og Vollsmose Torv. De tilførte arealer skal gøre det muligt at realisere de planlagte fysiske strukturer.

Figur 12. Vollsmoses afgrænsning er blevet ændret betydeligt – både ved at tilføje nye arealer og ved at fraskille andre.

Genhusning

Parterne i udviklingsplanen (Odense Kommune, Civica og FAB) har indgået en aftale om genhusningsopgaven *Aftale om genhusning og erstatningsbyggeri*. Den overordnede målsætning er, at opnå et afbalanceret socialt mix i Vollsmose såvel som i andre boligafdelinger i Odense. Der foretages derfor en løbende monitorering af byens udsatte boligområder i forhold til de fem ghettokriterier for at sikre, at også modtagerområderne får en blandet beboersammensætning. Ressourcestærke beboere fra Vollsmose kan således godt genhuses i boligområder, der er på en af listerne over udsatte boligområder.

Beboere kan genhuses internt i deres egen boligafdeling uanset deres status ift. ghettokriterierne. Til gengæld kan beboere med en negativ status i forhold til ghettokriterierne ikke genhuses permanent i andre boligafdelinger i Vollsmose eller i en anden udsat boligafdeling i Odense - jf. fleksibel udlejning. Boligområder, som er tæt på at opfylde kriterierne for udsatte boligområder, skal ligeledes vurderes kritisk som modtagerområde for genhusning.

Som del af aftalen tilbydes Civica og FAB mulighed for at opføre én ny almen bolig for hver almen familiebolig, der nedrives i Vollsmose. Til det formål har Odense Byråd forøget den samlede pulje til grundkapitalindsud til nyt alment boligbyggeri.^{xiv} Det sikrer opførelse af nye almene familieboliger, som kan bruges i forbindelse med genhusningsopgaven. Det er planen at skabe flyttekæder, hvor beboere i eksisterende boligafdelinger uden for Vollsmose flytter til de nye almene familieboliger, hvormed der frigøres boliger til brug for genhusning af beboere fra Vollsmose. De nye almene familieboliger skal opføres i bydele med blandende beboersammensætninger og ejerformer og i samspil med private investeringer for ikke at gentage fortidens fejl med opførelse af store boligområder med høj andel af almene boliger. Genhusning og opførelse af erstatningsbyggeri er boligorganisationernes ansvar, mens kommunen bidrager med grundkapitaltilskuddet til erstatningsboligerne. Det er værd at bemærke, at der ud over den permanente genhusning også skal gennemføres midlertidig genhusning af beboere i de 1.800 boliger, der skal renoveres.

Feltstudier 2019

Om undersøgelsen

I det følgende fremlægges resultaterne af de feltstudier, der blev gennemført i Vollsmose i foråret 2019. Som tidligere beskrevet er der tale om en baseline-undersøgelse, der kortlægger forholdene i området før iværksættelsen af den planlagte fysiske omdannelse. Der vil i de kommende år blive gennemført tilsvarende undersøgelser med 2-3 års mellemrum i Vollsmose dels for at kunne følge udviklingen i Vollsmose over tid og dels for at kunne sammenligne udviklingen i Vollsmose med andre boligområder, hvor tilsvarende omdannelser er planlagt.

Med de gennemførte feltstudier er der indsamlet data gennem anvendelse af en række forskellige metoder:

- *Interviews med nøglepersoner:* Der er i 2019 gennemført interviews med repræsentanter for Odense Kommune og for boligselskaberne FAB og Civica.
- *Spørgeskemaundersøgelse og bylivsregistrering blandt beboere og brugere i området:* Der er gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt 246 beboere og brugere i Vollsmose i maj 2019. Undersøgelsen foregik ved, at 3 interviewere over tre dage i tidsrummet kl 10-18 befandt sig i udvalgte dele af områdets udearealer og henvendte sig til forbigående med et kortfattet spørgeskema. For hver enkelt person, der har besvaret spørgeskemaet, er deres geografiske placering i området på det givne tidspunkt registreret. Disse punkter og respondenternes svar er efterfølgende bearbejdet til de 'prik-kort', der illustrerer beboeres og eksterne brugeres færden i området, samt hvad der får eksterne brugere til at begive sig derind. De 3 interviewere har så vidt muligt spurgt alle forbigående, dog er der naturligvis stadig forskellige forhold, der kan spille ind på, hvem, der indvilliger i at deltage, og hvor interviewet finder sted. I Vollsmose var svarprocenten på lidt over 50 %. De fleste afvisninger var begrundet i sprogbarrierer eller manglende tid/lyst (travlheden var især et problem ved centret, område 3). Da børn under 12 år ikke blev interviewet, fremgår de ikke af prik-kortene, selvom de udgør en betydelig del af livet i området.
- *Kvalitative interviews med beboere og brugere:* Sidste spørgsmål i spørgeskemaet gik på, om den interviewede måtte kontaktes igen med henblik på et uddybende kvalitativt interview. Derigennem udvalgte interviewpersoner af forskellig køn, alder og etnicitet til dybdegående kvalitative interviews, men der blev også etableret interviews gennem snowballing, hvor én interviewperson leder videre til en anden. Der er foretaget 13 længevarende interviews med i alt 16 personer. Interviewene er lyd-dokumenteret og registreret i forhold til de gældende retningslinjer for person-datahåndtering. 13 af de 16 informanter er nuværende beboere, hvoraf en af dem også er butiksejer i Vollsmosecentret. Derudover har vi talt med én fraflyttet beboer, to naboer samt virksomhedsejere/civilsamfundsaktører: Den ene har en non-profit forening i centret og bor i et rækkehus i nærheden af Vollsmose, den anden er en ledende person i Fodboldklubben B1909. Derudover er der foretaget mange mindre, uformelle samtaler

med beboere og ansatte. Det har været vanskeligt at rekruttere ældre beboere af anden etnisk herkomst end dansk, særligt fra asiatiske, arabiske og østeuropæiske lande. De fleste beboergrupper er dog repræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen. Selvom der kan forekomme faktuelle fejl i interviewpersonernes udtalelser, er de alligevel gengivet i det følgende kapitels citater, da beboernes oplevelser er vigtige at få belyst, selv hvis der er tale om misforståelser eller myter.

- *Observationer i området:* For at supplere bylivsregistrering, spørgeskemaundersøgelse og kvalitative interviews har interviewererne sideløbende lavet feltrapporter over observationer af områdets hverdagsliv og i forbindelse med beboermøder og andre sociale arrangementer. I Vollsmose blev observationerne gennemført i starten af maj i samme periode som ramadanen. Det kan influere på aktiviteterne i området, særligt i Vollsmosecentret, hvor flere butikker lukker ned i sidste del af ramadanen.
- *Screening af relevante rapporter:* Rapporter om livet i Vollsmose er gennemlæst, her særligt Vollsmose sekretariatets naboskabsrapporter fra henholdsvis 2015 og 2017.

Resultater fra bylivsregistreringen - uddrag

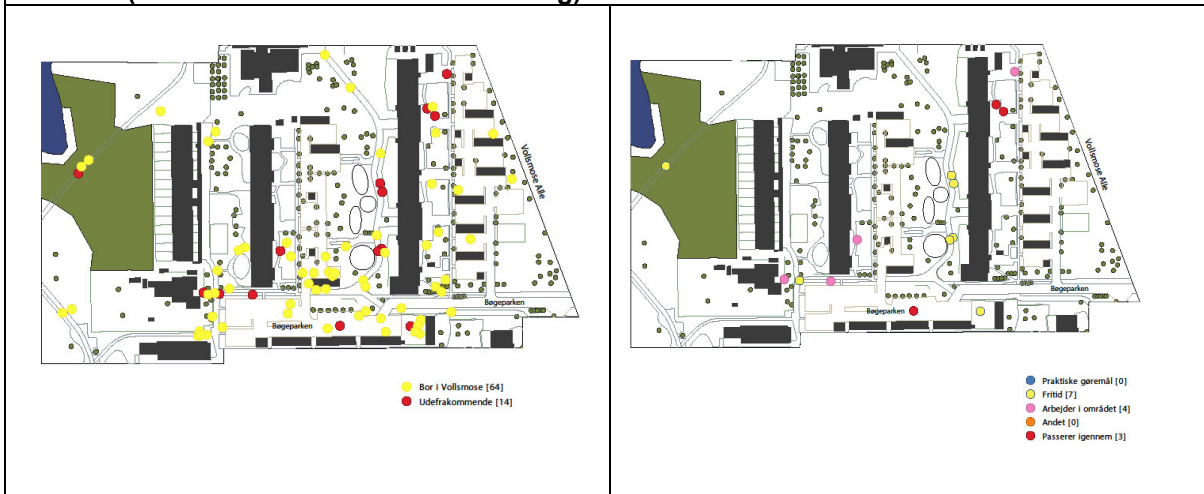

Bylivsregistreringen er foretaget i tre områder i Vollsmose (se kort). Samlet set viser registreringen, at det lokale liv dominerer 'parkerne', her repræsenteret ved dele af Bøgeparken (område 1) og Granparken (område 2), mens Vollsmose Torv (område 3) med sine kommercielle, kulturelle og offentlige funktioner tiltrækker både beboere fra hele Vollsmose og en del udefrakommende.

Figur 13. Områder for bylivsregistreringer.

Område 1 (større version af kort findes i bilag)

Bøgeparken. Fordelingen mellem beboere og udefrakommende brugere: Bøgeparken benyttes i overvejende grad af beboere i Vollsmose – 64 beboere mod 14 udefrakommende. Der er mest aktivitet ved indfaldsvejen fra Vollsmose Allé og Bøgeparkens indre parkeringsområder med værkstedet og genbrugsstationen som to centrale ankerpunkter. Herfra fordeler aktiviteten sig ud over fællesområderne og de krydsende stier mod Birkeparken, Bøgeparken, Egeparken og Vollsmosecentret. Det er værd at bemærke, at der stort set ikke er registreret liv ved de mindre legepladser i parkens indre rum, mens de ikke-programmerede områder for ophold ved parkeringspladsen, mellem blokkene og langs kantzonerne er langt mere befærdede.

Bøgeparken. Udefrakommendes brug af området:

Af de 14 udefrakommende, som opholdt sig i Bøgeparken under bylivsregistreringerne, anførte halvdelen (7), at de er i området pga. fritidsaktiviteter, herunder besøg. Derudover svarede 4 personer, at de arbejdede i området, mens 3 fortalte, at de var på vej igennem området.

Område 2 (større version af kort findes i bilag)

Granparken. Fordelingen mellem beboere og udefrakommende brugere: Området i og omkring Granparken benyttes primært af Vollsmoses egne beboere (61), mens relativt få udefrakommende færdes her (9). Beboerne bevæger sig primært på stierne og i uderummene mellem boligblokkene. Særligt på stien bag de tre nordlige garageanlæg og i uderummene mellem de tre nordlige boligblokke er der en del beboere. Ugentligt kommer en mobil grøntsagsvogn til Granparken, som tiltrækker beboere fra de andre boligafdelinger i Vollsmose, samt enkelte udefrakommende (se også næste afsnit). Institutionen i områdets nordvestlige hjørne tiltrak også noget aktivitet. Det gælder også cykel- og gangsti, som findes nord for Granparken, og som går på tværs af Vollsmose og binder området sammen med gymnasie og skoler.

Granparken. Udefrakommendes brug af området:

Af de 9 udefrakommende i Granparken var tre i området pga. arbejde. 2 af de udefrakommende, som gik på den tværgående cykel- og gangsti nord for Granparken, var der pga. praktiske gøremål.

Område 3 (større version af kort findes i bilag)

Vollsrose Torv. Fordelingen mellem beboere og udefrakommende brugere: Området omkring Vollsrosecentret er det område i bylivsregistreringen, hvor der færdes flest mennesker (98) og flest udefrakommende (35). Selv om ikke alle personer blev registreret, viser der sig en række mønstre: Der færdes flest mennesker omkring hoved- og bagindgangen til centret. Registreringerne viser, at beboerne fortrinsvis benytter hovedindgangen, mens udefrakommende fordeler sig mere jævnt mellem hoved- og bagindgangen, formentlig fordi der er en del offentlige funktioner (bibliotek, svømmehal og sekretariat) tæt på bagindgangen. Feltrapporterne viser desuden, at flere beboere, særligt unge beboere, hænger ud foran centret, og at der på bænken foran indgangen sidder personer og drikker øl. Ifølge feltrapporten er der også aktivitet ved bodegaen på bagsiden af centeret i løbet af dagen. Derudover blev der registreret bevægelse langs de tværgående stier og ruter, som forbinde centerområdet med Vollsroses boligblokke. Her var det stort set kun lokale beboere, der befandt sig.

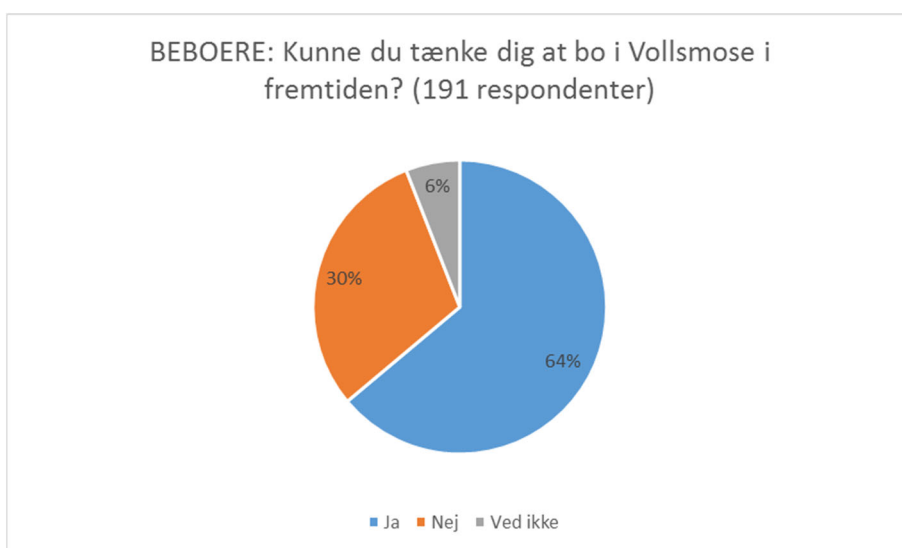
Vollsrose Torv. Udefrakommendes brug af området:

Det er tydeligt, at Vollsrosecentret med dets faciliteter og funktioner udgør det vigtigste argument for at være i området. Der blev registreret i alt 35 udefrakommende i bylivsregistreringen. Langs størstedelen angiver, at de er i området pga. praktiske gøremål (20 personer) og fritid (3 personer). Det dækker tilsammen over indkøb, besøg på biblioteket, svømmehal og kulturhuset. I alt 8 personer angiver, at de arbejder i området, mens kun 2 passerer igennem området.

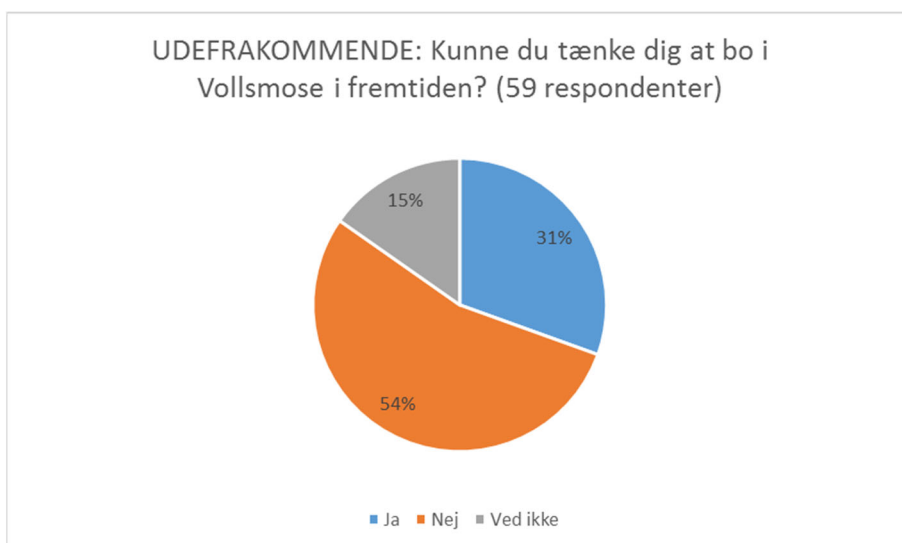

Tema 1: Hverdagslivet i Vollsmose

Interviews og uformelle samtaler fortæller, at Vollsmoses beboere generelt er glade for deres hverdagsliv i bydelen. Mange giver udtryk for, at de nyder de grønne områder og de mange faciliteter og funktioner, og at boligerne er rummelige og gode. De personlige beretninger om det gode boligliv knytter sig typisk til beboernes egen boligafdeling, mens negative beskrivelser af livet i Vollsmose primært relateres til 'de andre parker', særligt Bøgeparken. Det tyder på, at de forskellige boligafdelinger – parkerne – har hver sin stedsidentitet, og at der er en vis form for hierarki mellem dem. Undersøgelsen viser desuden, at spørgsmål om tryghed, særligt om børns tarv, opleves meget forskelligt af Vollsmoses beboere. Det fremgår bl.a. af spørgeskemaundersøgelsen, hvor ca. 2 ud af 3 beboere angiver, at de gerne fortsat vil bo i Vollsmose i fremtiden, mens knap 1 ud af 3 ikke kunne tænke sig det. Kun få er uafklarede (se figur 14: Kunne du tænke dig at bo i Vollsmose i fremtiden?).^{xv}

Figur 14. De fleste beboere – knap 2 ud af 3 – vil gerne bo i Vollsmose i fremtiden. Resten er uafklarede eller har ikke lyst til at have bopæl i området.

Figur 15. Sammenlignet med beboerne kan kun knap 1 ud af 3 udefrakommende forestille sig at bo i Vollsmose i fremtiden, mens resten er uafklarede eller afvisende over for at have bopæl i området.

Parkerne er rammer om den stærke stedstilknytning – og de har hver sin identitet

Parkerne er væsentlige omdrejningspunkter i beboernes hverdagsliv i Vollsmose, og som det fremgår i både de kvalitative og i de mere uformelle interviews, fungerer parkerne – Granparken, Bøgeparken, Egeparken, Fyrparken osv. som rammer om det nære hverdagsliv og det sted, hvor beboernes stedstilknytning og sociale fællesskab står stærkest. Flere interviewpersoner fortæller også om et godt naboskab i deres egen boligpark, og de fleste kan navnene på flere naboer i deres boligblok. Fx. fortæller en kvinde, som er alene med to børn, hvordan de låner sukker af hinanden og ser efter hinandens boliger, når nogen i opgangen er bortrejst. Også feltobservationer viser, at der i både Granparken og Bøgeparken finder social udveksling sted mellem naboerne på tværs af etnicitet og kultur. Man hilser på hinanden eller stopper og får en lille snak. Det samme bekræfter Vollsmosesekretariatets Naboskabsundersøgelser fra 2015 og 2017.

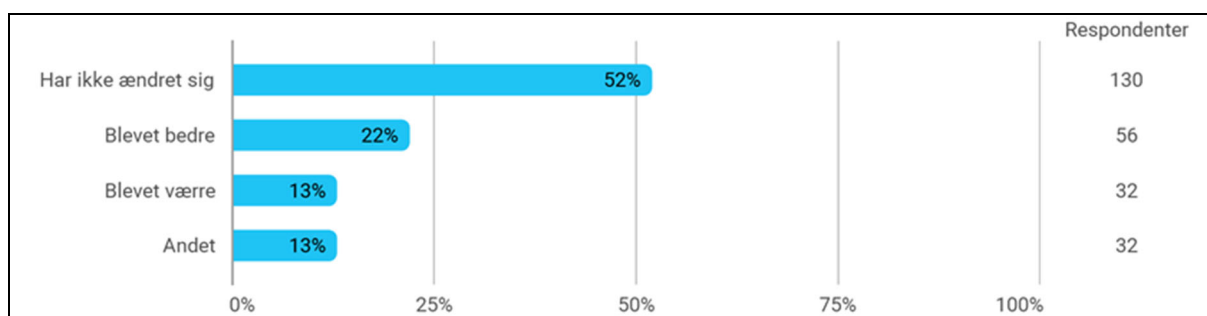
Alle beboere, som vi talte med, tog afsæt i deres egen boligafdeling, når de skulle fortælle om livet i Vollsmose, men sammenligninger med de andre boligparker går igen i flere interviews. Det indikerer, at forskellene er vigtige for beboerne. Flere beboere har behov for at fremhæve deres egen boligafdeling i forhold til de andre. Da en informant i spørgeskemaet blev spurgt til, om Vollsmose er et godt sted for børn at vokse op, svarede hun eksempelvis: *"Altså her i Granparken er det i hvert fald godt for børn at vokse op. Jeg tror ikke, det er så godt i de andre områder"*. Flere informanter fra Granparken og en fra Fyrreparken fortæller desuden, at der er stor forskel på parkerne langs Åsumvej og Vollsmosevej. Forskellen er historisk forankret, uddyber en beboer fra Granparken i et interview: Parkerne langs Åsumvej (Granparken, Lærkeparken og Fyrreparken) blev bygget først, og de fremhæves af beboerne for deres boligstørrelser og indretning. De har historisk været beboet af etnisk danske beboere, som flyttede ind, mens Vollsmose var ny og hypermoderne. Parkerne langs Vollsmose Allé blev bygget senere og led af tomgang, og de blev fra start domineret af kommunalt anviste beboere. Det er i disse parker, siger flere beboere fra Åsumvej-parkerne, at der er flest uroligheder. Bl.a. fortæller en informant, at hun som barn ikke måtte færdes i parkerne langs Vollsmose Allé, fordi hendes far sagde, det var farligt. Hun fremhæver Granparken, som hun selv bor i, som den mest rolige park af alle. Hver park har sin særlige stedsidentitet i beboernes bevidsthed, og de enkelte parkidentiteter konstrueres gennem historiske overleveringer og sociale fortællinger om *"de andre"* parker. Flere informanter siger, de ikke ville have lyst til at bo i Vollsmose, hvis det skulle være i en anden park end den, de allerede bor i. Beboerne er mere 'park-beboere', end de er Vollsmose-beboere.

Beboerne fortæller, at de primært bruger de fælleshuse, aktivitetsrum og legepladser, der er i deres eget parkområde – selv om dette ikke fremgår tydeligt i bylivsregistreringerne (se tidligere afsnit). Ved genbrugsstationen i Bøgeparken og ved bænken i Granparken er der dog observeret liv det meste af dagen i de tre dage, vi var i området. Folk taler med hinanden om stort og småt, og det fremgår, at flere af beboerne kender hinandens børn. Det bekræfter en somalisk kvinde, som har taget initiativ til et børnehus i Granparken, hvor de laver lektier, spiller spil, danser mv. Vi møder hende til et interview uden for børnehuset, hvor hun er i selskab med sin veninde - en etnisk dansk kvinde som ikke længere bor i Vollsmose, men som stadig kommer en del i området og som elsker det mangfoldige liv i Vollsmose. Også mange unge fortæller i interviews og i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen om en god og tryk opvækst. De unge beretter om, hvordan de har benyttet klubber og andre faciliteter i Vollsmose, da de var yngre, og at de

føler sig tryggere i parkerne i Vollsmose end andre steder i byen. Det er først, når de bliver større og for gamle til klubberne, at de søger uden for Vollsmose. Måske fordi de unge, som en gruppe unge mænd fortæller til vores interviewer, ikke har mange steder, de kan være i Vollsmose – eller hvor føler sig velkomne. Derfor kører de rundt i deres biler eller på deres knallert, som en anden ung mand på 22 år fortæller.

De grønne arealer mellem parkerne og omkring søen fremhæves som væsentlige kvaliteter ved hverdagslivet i Vollsmose. De benyttes primært af beboerne, men også af udefrakommende. Feltrapporterne viser, at særligt området mellem Bøgeparken og søen anvendes rekreativt. Her er der flere, der går tur i det gode vejr eller hænger ud på græsset eller på bænke. To ældre kvinder fra Vollsmoses rækkehusområde (kaldet 'haverne') er på Pokémon-jagt og fortæller, at de nyder de naturskønne omgivelser i Vollsmose. Folk ruller indkøbsvogne langs stien fra centeret, og ved cykelstativerne står der indkøbsvogne parkeret. Det illustrerer, at stiforbindelserne mellem parkerne og Vollsmose Torv benyttes af en del beboere, når der skal handles – trods de relative store afstande.

Hvordan synes du, livet i området har ændret sig de sidste to år (alle respondenter).

Figur 16. Halvdelen af alle adspurgte mener ikke, at livet i Vollsmose har ændret sig inden for de sidste to år. Knap 1 ud af 4 mener, det er blevet bedre, bl.a. fordi butikkerne ved torvet i Bøgeparken er lukkede, lyder forklaringen. Generelt er udefrakommende mere positive end beboerne selv. Lidt mere end 1 ud af 10 synes, det er blevet værre. Udefrakommende er en grad mere positive end beboerne i svaret på spørgsmålet. En beboer angiver som begrundelse, at Vollsmose er præget af rastløshed pga. af den usikre fremtid.

Problemparken alle taler om

De stærke fællesskabsfortællinger om det gode naboskab, hvor beboerne hjælper hinanden og passer på hinandens børn, står dog ikke alene. I spørgeskemaundersøgelsen mener 13 % af alle adspurgte, at livet i Vollsmose er blevet værre. Nogen begrundet det med, at nogle af de bolignære legepladser er blevet nedlagt, og at de ikke længere kan sende deres børn alene ud og lege. Det nævnes også af flere informanter, at mange klubber, hvor unge kunne hænge ud, er blevet lukket.

Generelt fremhæves Bøgeparken som en 'problempark' og stedet, hvor Vollsmoses grupper af unge uromagere og kriminelle holder til – og som den egentlige årsag til Vollsmoses dårlige omdømme. Som flere informanter fortæller, har Bøgeparken haft et dårligt ry i årtier. Helt tilbage til "vores klamme 1990'ere", som en beboer udtrykker det. Her dannede Bøgeparken ramme om en lang og voldsom bandekrig, og der var en del kriminalitet og opbud af politi. Umiddelbart inden vores feltstudier i området blev butikkerne på Bøgetorvet lukket i et forsøg på at ændre situationen. Nogle beboere mener, at det har skabt mere ro i Bøgeparken, mens andre mener, at det blot har flyttet hashhandlen ud i garageanlæggene mod Vollsmose Allé – stadig i Bøgeparken. Vores interviewere noterer desuden, at legepladserne i Bøgeparken er tomme, også hen på eftermiddagen, hvor de ellers er godt fyldte i Granparken.

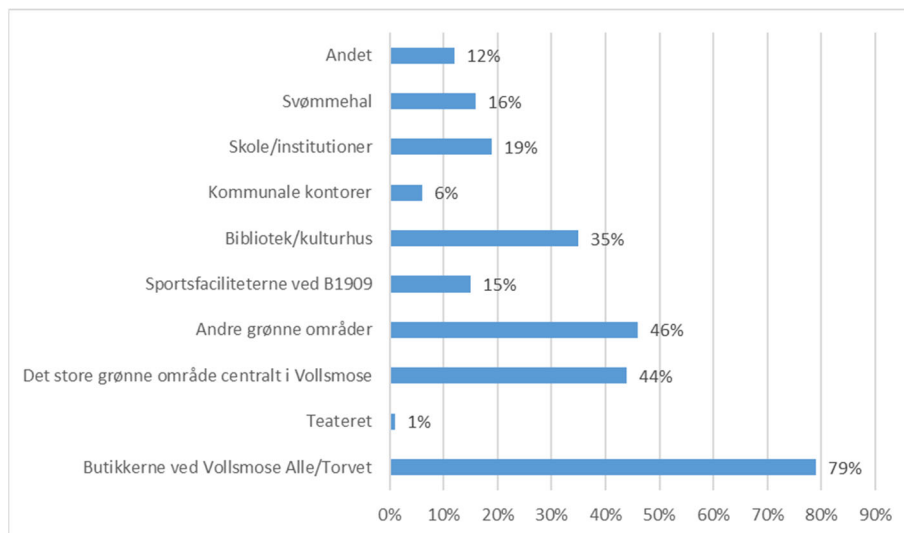
Der er divergerende opfattelser af, hvor trygt det er at færdes i Bøgeparken. Mange fortæller, at der nogle gange er skyderier og ballade i kvarteret, men det opleves forskelligt. Nogen er trygge i området, fordi de ved, at skyderierne ikke er rettet mod dem, mens andre oplever det som meget utrygt. Generelt virker det til, at Bøgeparkens beboere føler sig mere trygge i området end Vollsmoses øvrige beboere. En ung kvinde, der bor i Bøgeparken, siger f.eks. i et interview, at hun aldrig har følt sig utryg – også selv om hoveddøren til hendes boligblok altid er ulåst. Også en ældre, kvindelig beboer fra en anden boligblok i Bøgeparken fortæller, at hun ikke har oplevet problemer, selv om hun indimellem er blevet tiltalt af de unge, når hun er gået forbi dem. Beretninger om utryghed ved at færdes i Bøgeparken kommer fortrinsvis fra beboere fra andre boligområder. Fx fra en somalisk kvinde, der bor Granparken med sin familie: *"Der er et ry om Bøgeparken. Du ved, hærværk, bilafbrændinger og kriminalitet. Så nej, jeg vil ikke lade mine børn lege i Bøgeparken"*, siger hun i et interview. To kvinder fra naboområdet siger i spørgeskemaundersøgelsen, at de nyder det grønne område ved søen i kanten af Bøgeparken om dagen, men at de aldrig kunne finde på at komme der om aftenen eller om natten. Det er særligt de unge mænd, der er problemet, siger de og henviser til de grupperinger, der i årevis har hængt ud ved torvet i Bøgeparken. Det samme mener en mandlig beboer fra Granparken, som medvirker i spørgeskemaundersøgelsen. Han siger om Bøgeparken: *"Det er få familier, som ødelægger det for mange. Og det er dybt uretfærdigt og irriterende."* Han mener, at problemerne i mindre grad handler om Bøgeparken som sted, men mere om sociale problemer hos en række familier, der bor flere steder i Vollsmose, og at den negative ungdomskultur mere eller mindre tilfældigt dominerer Bøgeparken. En anden beboer siger: *"Det er et godt sted at vokse op, vi skal bare af med de lømler. De burde smide alle familier ud med kriminelle unge. De skal have konsekvenser og bør ikke bo her"*. Hermed forstået, at Bøgeparken også tiltrækker problemer fra andre steder i Vollsmose og er et sted, der derfor bliver ved med at producere og reproducere sit eget historisk dårlige ry som den værste park i området.

Vollsmose Torv er områdets urbane centrum

Vollsmose Torv adskiller sig markant fra de omkringliggende parkområder – funktionelt og socialt. Det er her de fleste større og mere tværgående funktioner er samlet, og tætheden af butikker og offentlige funktioner er høj. Det betyder – som også bylivsregistreringen viser – at Vollsmose Torv tiltrækker både beboerne og udefrakommende brugere. I spørgeskemaundersøgelsen fortæller 79 % af alle beboere, at de benytter butikkerne ved torvet. Det samme gælder for 68 % af de udefrakommende brugere (se figur 17 og figur 18). Til sammenligning benyttes de grønne områder, som er de næstmest benyttede, af 46 % af beboerne og 32 % af de udefrakommende.

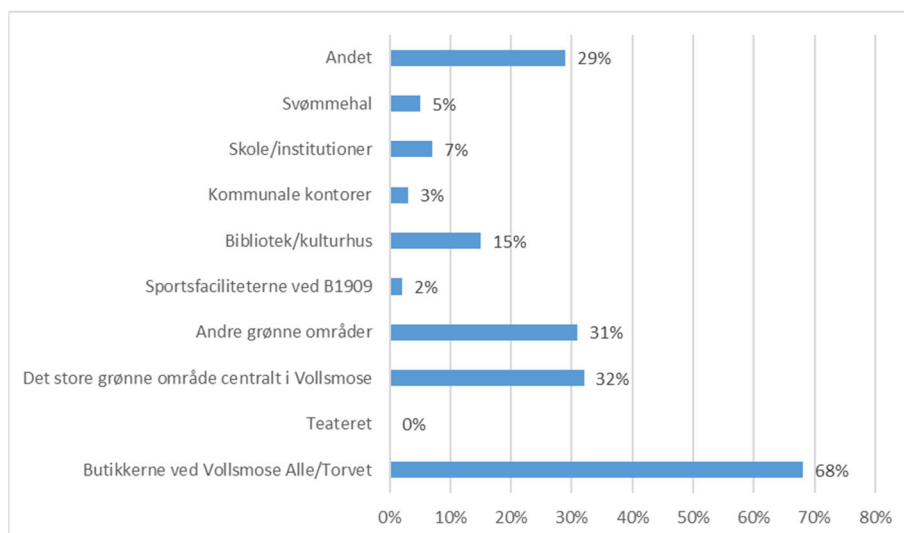
Vollsmose Torv er også præget af en mere urban livsstil end boligparkerne. Observationerne viser, at man ikke hilser på hinanden, hvis man ikke kender hinanden - hvilket de færreste gør. Under de tre dages tilstedeværelse i Vollsmose mødte vi heller ikke i samme grad de samme beboere igen, som det var tilfældet i Bøgeparken og Granparken. Det var også ved Vollsmose Torv, at vores interviewere oplevede flest afvisninger på at medvirke i spørgeskemaundersøgelsen. Området bar i høj grad præg af transit og bevægelse.

Beboere: Hvilke dele af området bruger du?

Figur 17. Butikkerne ved Vollsmose er ubetinget den funktion, flest beboere bruger, nemlig 4 ud af 5. Dernæst følger de grønne områder, som knap halvdelen af de adspurgte beboere benytter: 44 % siger, de benytter de store grønne områder centralt i Vollsmose, 46 % benytter andre grønne områder). De sociale og kulturelle funktioner – svømmehal, bibliotek/kulturhus og sportsfaciliteter fylder også i beboernes hverdag, mens de kommunale kontorer kun frekventeres af 6 % - svarende til 11 personer - af de adspurgte beboere.

Udefrakommende: Hvilke dele af området bruger du (59 respondenter)?

Figur 18. Butikkerne ved Vollsmose Torv nævnes hyppigst (68%) som et mål for udefrakommendes ærinder i Vollsmose. Dernæst de grønne områder, som bruges af knap hver tredje udefrakommende bruger. I alt 29%, svarende til 17 personer, siger, at de bruger andre dele af området ('andet'). Disse besvarelser dækker over at være på besøg i området, at være der i arbejdsmæssige sammenhænge eller ikke at bruge nogen af områderne. Det er værd at bemærke, at de sociale og kulturelle funktioner (svømmehal, sportsfaciliteter eller teater) ligger lavt i udefrakommendes brug af faciliteter i Vollsmose. Det samme gælder de offentlige funktioner, som skole/institutioner.

Som bylivsregistreringerne viser, er aktiviteterne omkring Vollsmose Torv særlig koncentreret ved hovedindgangen til Vollsmosecentret og ved Aldi (se afsnit om bylivsregistreringer). Op ad eftermiddagene samler der sig en gruppe unge mennesker foran indgangen, og flere beboere fortæller (i både uformelle og formelle interviews), at flere unge er begyndt at hænge ud her, efter at butikkerne blev lukket i Bøgeparken. En af dagene i løbet af vores feltstudie kommer to af grupperne op at slås, og vagten bliver tilkaldt. Han taler med drengene – det er tydeligt, de kender hinanden, og konflikten løses hurtigt.

Inde i Vollsmosecenteret er der travlhed. Ved spisestederne sidder folk spredt ved bordene, og der er en vis aktivitet langs de centrale indre gader i centret. Dog ikke så meget som der plejer at være, fortæller en butiksejer os i et interview. Han forklarer, at vi er i slutningen af ramadanen, og at den har stor indvirkning på forretningslivet. Han er selv begyndt at lukke sin butik de sidste tre uger af fasten, da han har erfaret, at det ikke kunne betale sig at holde åbent. Tre informanter fortæller uafhængigt af hinanden, at den muslimske kultur præger de fleste butikker og spisesteder i centret, mens de andre etniske kulturer lever en mere tilbagetrukket, men dog synlig tilværelse. Det indebærer, at butikkerne i centret er domineret af arabisk inspireret mad og udstyr, og at muslimske mænd fra forskellige nationer dagligt hænger ud og socialiserer med hinanden på spisestederne. En ung muslimsk dreng fortæller, at han altid kan finde sin far her i løbet af dagen, og at det er rart, hvis han nu har lyst til at snakke – så ved han, hvor han er.

Den etniske diversitet præger aktiviteterne på Vollsmose Torv, men centeret præges også af en række offentlige og boligsociale funktioner, der tiltrækker beboere, som dels søger hjælp eller skal til møde, dels indgår i frivillige arbejde i området. Det fortæller en frivillig/iværksætter os i et interview. I hans perspektiv er der kun to figurer i Vollsmosecentret: Enten er du beboer, eller også arbejder du her, og det er tydeligt at se, hvem der er hvem, siger han: *"Nu ved folk, hvem jeg er. Men i starten så kiggede de på mig, og det var tydeligt, de tænkte, jeg arbejdede her [han peger på sig selv – kaukasisk af udseende og mand midt i livet]. Så kom de hen – "kan du hjælpe med det her girokort". De er vant til, at dem der kommer udefra, er nogen, der arbejder her [i Vollsmosesekretariatet eller i en offentlig funktion]."*

Koncentrationen af funktioner, aktiviteter og liv på Vollsmose Torv skaber oplevelsen af et urbant samlingssted, der har en meget anderledes stemning end den lokale, bolignære stemning, der præger de omkringliggende boligparker. I det urbane miljø opleves bydelens etniske diversitet ekstra markant. Samtidig kommer dybe kulturforskelle på spil og forskellige roller træder i karakter i møderne mellem udefrakommende og nogle af Vollsmoses udsatte beboergrupper, jf. forrige citat om girokortene. Det vidner om, at der trods den urbane stemning og variation af kulturer, religioner og sociale positioner, kan eksistere en grundlæggende "dem vs. os"-kultur. Det er konklusionen hos to kvinder, fra Odense Kommunes IT afdeling, som har adresse på Vollsmose Torv. De fortæller, hvordan de aktivt bruger de grønne områder i deres ugentlige virke, men at de ikke føler, de er en del af livet i Vollsmose, uanset hvad de gør: *"Ja, på den måde har vi virkelig forsøgt at integrere os, men det er nok ikke lykkedes helt alligevel - de rækker i hvert fald stadig fuck af os"*, fortæller de.

Tema 2: Boligområdet som en del af byen

Feltstudierne peger på, at Vollsmosecentret, boldklubben B1909 og de grønne områder omkring søen er med til at bygge bro mellem Vollsmose og det omkringliggende samfund. Feltstudierne viser imidlertid også, at der er stor forskel på, hvem der kommer ind i området, og hvad deres ærinde er. Der er også stor forskel på, hvordan forholdet mellem "inde og ude" opfattes af de forskellige brugere. Flere beboere såvel som udefrakommende opfatter således Vollsmose som en bydel i sig selv, snarere end som del af den omkringliggende by.

Vollsmose er et mødested for hele regionen

Som beskrevet tiltrækker de kulturelle og sociale funktioner ved Vollsmose Torv en stor gruppe udefrakommende, som f.eks. besøger svømmehallen og biblioteket, eller som har en ægtefælle på plejecentret (jf. figur 18). I spørgeskemaundersøgelsen beretter flere udefrakommende endvidere, at de er i området, fordi der her er funktioner, som de ellers skal længere væk for at finde. Fx møder vores interviewer flere beboere fra naboområder, som er i Vollsmosecentret for at brevstemme (til folketingsvalget) på biblioteket i Vollsmosecentret – også selv om de ikke har været i området tidligere. En butiksejer fortæller desuden, at han har indgået en aftale med pakketransportfirmaet UPS, hvor han agerer pakkecentral. Arbejdet med pakkerne betyder, at der nu kommer et andet klientel til hans butik, for der er langt til andre pakkecentraler. Det betyder, at udefrakommende, som ellers aldrig har været i Vollsmose, pludselig kommer forbi og oplever "*livet indefra*", som han siger.

Særligt butikslivet ved Vollsmose Torv er en attraktion for udefrakommende (se figur 18). Men også andre former for butiksliv tiltrækker eksterne brugere. Fx blev det i feltstudierne observeret, at et mobilt grøntsags- og madmarked dukker op hver torsdag i Granparken. Her sælges fisk og lokale produkter fra Asien, som man ikke kan få i almindelige butikker – heller ikke i Vollsmosecenteret. Flere kommer kørende i bil fra Solbakken/Rising (et større alment boligområde, der også er på ghettolisten), Seden Syd og fra det øvrige Odense for at handle på markedet. Blandt de handlende er der folk med mange forskellige etniske baggrunde, men overvejende med asiatisk baggrund. Sammenholdt med feltstudiernes formelle og uformelle interviews viser det, at Vollsmose er et mødested for mange forskellige etniske netværk på Fyn – asiatiske, somaliske, tyrkiske, østeuropæiske, afrikanske etc. Det høje antal beboere i Vollsmose med anden etnisk baggrund end dansk betyder, at de religiøse samfund og nationale kultursamfund er store nok til at danne grundlag for offentlige fejring af mærkedage (Eid, kinesisk nytår etc.), og det tiltrækker yderligere mennesker udefra. Særligt Eidfesten er en stor begivenhed, som besøges af udefrakommende fra hele Fyn, bl.a. fordi torvet i nogle dage er omdannet til festplads med tivoli, boder og spisesteder. Vollsmose fungerer som et multietnisk mødested og et samlingssted for familier med anden etnisk baggrund end dansk for hele regionen. Det gælder ikke kun for den muslimske kultur, selv om den er særlig synlig. Attraktionen for udefrakommende er både de etniske fødevarer og produkter og de kulturelle og religiøse begivenheder. Også de lokale kirker besøges jævnligt af udefrakommende .

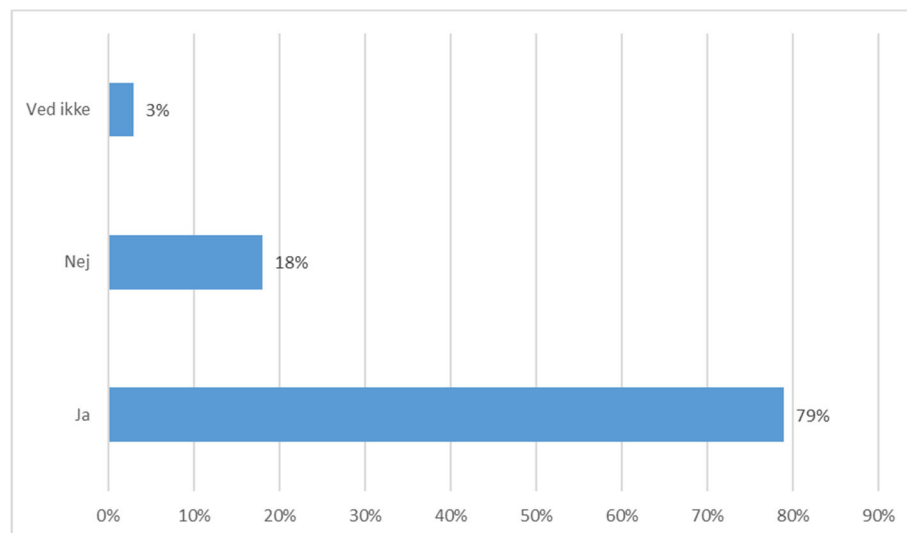

Figur 19. Hver torsdag kan der købes asiatiske madvarer på et mobilt madmarked i Granparken. Det tiltrækker både kunder fra Vollsmose og fra andre boligområder i bl.a. Odense.

Tryghed – for hvem?

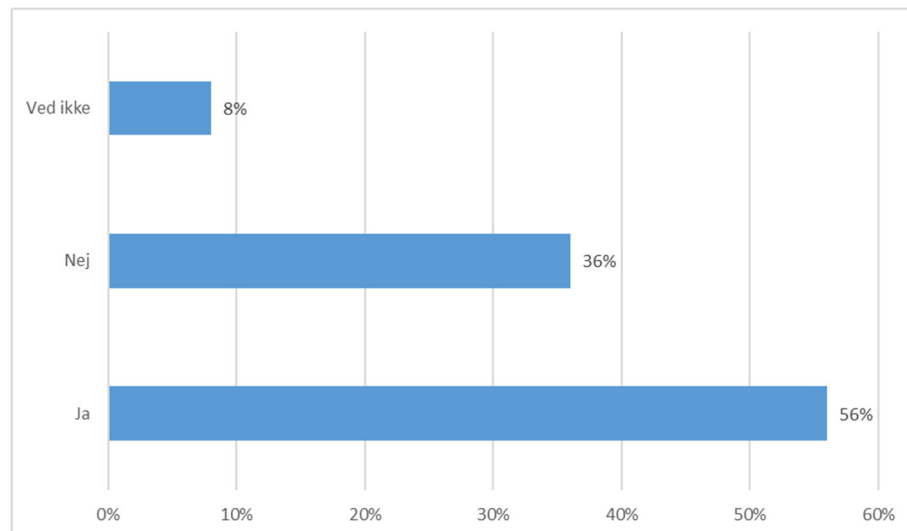
Som det fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, er de fleste beboere trygge ved at færdes i Vollsmose. Faktisk angiver knap fire ud af fem beboere, at de er trygge ved at gå igennem området, når det er mørkt (se figur 20). Men der er situationer og tidspunkter, hvor selv beboere, der generelt føler sig trygge, alligevel nuancerer deres svar. Her er det i høj grad grupperne af unge mænd med anden etnisk baggrund, der vækker en vis bekymring. En ældre, etnisk dansk kvinde fortæller, at hun aldrig har følt sig utryg, når hun bevæger sig rundt i Vollsmose, heller ikke i Bøgeparken hvor hun bor. Men kvinden henviser til grupperne af unge mænd og understreger, at hun *"ikke ved hvem de er, og jeg er ikke bange for at gå forbi dem"*. Hun tager imidlertid en række forholdsregler, som antyder, at der alligevel er noget på spil for hende: *"Jeg går med rank ryg. Har et tydeligt mål. Jeg ligner ikke et offer, vel?"*. Senere fortæller hun, at hun har fået at vide, at hun er naiv og ikke ved, hvad der sker i Vollsmose.

Er du tryk ved at gå gennem området efter mørkets frembrud? (Beboere).

Figur 20. De fleste af Vollsmoses beboere har ingen problemer med at gå igennem området om aftenen, dog synes 1/5 det er utrygt. Meget få er uafklarede om spørgsmålet. Det indikerer, at det er et spørgsmål, som folk har reflekteret over og taget stilling til.

Er du tryk ved at gå gennem området efter mørkets frembrud? (Udefrakommende)

Figur 21. For udefrakommende er der en langt større del, der ikke føler sig tryk ved at gå igennem Vollsmose om aftenen, nemlig 36 %. Lidt flere, nemlig 56% har intet problem med det, mens 8 % er i tvivl.

En ung tyrkisk kvinde, der glad for at bo i Vollsmose, føler sig også tryk i området. Det er hun, ifølge eget udsagn, til trods for områdets *"ballademagerer"* og til trods for det faktum, at der er en del kriminalitet i området. Alligevel er hun skeptisk i forhold til at skulle have børn i området. Ikke fordi hun er bange for, at der skal ske dem noget, men fordi hun ville bekymre sig for, om de blev involveret i bandekriminalitet. Særligt hvis det drejede sig om drenge: *"Jeg tror ikke, jeg ville bo her med min børn, hvis jeg havde nogen. Hvis det var drengebørn, ville jeg slet ikke bo her. Jeg ville være bange for, at de ville begynde at se op til nogen af ballademagerne, og synes de var smarte. Jeg har set det før. Og jeg ved, at de smarte fyre udnytter, at de små ser op til dem."* Det samme fortæller en somalisk kvinde med tre børn: *"Jeg er ikke bange for at gå ude om aftenen i Vollsmose. Jeg vil bare ikke have, at mine børn gør det"*, siger hun. Ifølge nogle af de beboere, der selv er opvokset i Vollsmose, er bekymringen reel. En etnisk dansk mand, som har boet hele sit liv i Vollsmose, og som nu bor i Hybenhaven med sin kone og et nyfødt barn, synes egentlig han har haft en god opvækst, men *"det kunne også være gået rigtig galt"*, siger han. Han for-

tæller, hvordan han selv har været tæt på at udvikle sig i en uheldig retning, og at han på det tidspunkt tillagde sig et *"dårligt dansk"* – en slags *"ghetto dansk"*, som han ser som tegn på, at man er i det forkerte sociale miljø i Vollsmose.

Dobbelt så mange udefrakommende som beboere (svarende til 36 % mod 18 %) føler, det er utrygt at gå igennem Vollsmose efter solnedgang (se figur 20 og figur 21). Hverken vores interview eller uformelle samtaler giver et entydigt svar på, hvad der skaber utrygheden, men flere gange henvises der til "urolighederne" og grupperne af unge mænd, der hænger ud. En beboer mener, at det (også) handler om Vollsmoses særlige etniske profil. Hun er en ung kvinde med dansk baggrund, der allerede som barn konverterede til islam. Dengang boede hun på Sydfyn, men som ung flyttede hun til Vollsmose. I de første år i Vollsmose gik hun klædt som dansk kvinde og havde sit lyse hår synligt fremme, mens hun de senere år går klædt som muslimsk kvinde med tildækket hår. Hun har erfaret, hvordan hendes ændrede fremtoning har gjort en forskel på, hvordan omgivelserne reagerer på hende - både uden for og inde i Vollsmose. *"Hvis jeg skal ned i centret og handle og står med to store poser, så kommer der altid nogen og spørger, om de skal hjælpe, og så følger de mig hjem"*, siger hun indledningsvis for at give et eksempel på det fællesskab, hun synes, der er i Vollsmose. Senere nuancerer hun sin anekdote og konstaterer: *"Den gang jeg ikke gik med tørklæde – altså, hvor jeg bare var en ung, lyshåret pige, så nej, så var der ingen, der tilbød mig at hjælpe. Men jeg tror, de ville hjælpe en ældre dansk kvinde. Det siger islam, man skal."* Hun oplever samtidig, at efter at hun er begyndt at gå klædt som muslimsk kvinde, er steder eller situationer, hvor hun får reaktioner, som hun ikke tidligere har fået. Hun fortæller bl.a. om nogle ældre, dansk-etniske alkoholikere, som har råbt *"tørklædeluder"* efter hende nede bag ved torvet. Til gengæld føler hun sig nu inkluderet i det muslimske fællesskab i området. *"Jeg føler mig faktisk mere utryk uden for Vollsmose. Jeg ville ikke bryde mig om at gå inde på gågaden i Odense en lørdag nat, men det ville jeg ikke have noget i mod her"*, siger hun og forklarer, hvordan der nogle gange råbes af hende inde i Odense. Det illustrerer, hvordan spørgsmålet om tryk ikke kun handler om hvor, men også om hvem man er. For informanten her, er Vollsmose blevet et mere trygt sted at færdes efter hun konverterede til islam og dækkede sig til, mens livet uden for Vollsmose i nogle tilfælde er blevet mere utrygt. Det gør spørgsmålet om tryk kompliceret og viser, at det handler om situationsbestemte møder, der influeres af forhold som kultur, etnicitet, religion samt alder og køn.

Et samfund i samfundet?

Fodboldklubben B1909, der ligger i den vestlige del af Vollsmose, er en vigtig brobygger mellem beboerne og det omkringliggende samfund. Klubben er også med årene kommet til at betragte sig selv om en platform for integration af områdets børn og unge i det danske foreningsliv. Det sker bl.a. gennem et tæt samarbejde med Vollsmosesekretariatet og med de forskellige foreninger i Vollsmose. En aktør fra boldklubben fortæller i et interview, at samarbejdet kom i stand, fordi B1909 havde svært ved at få medlemmerne til at betale deres kontingent. I dag handler samarbejdet også om at rekruttere nye medlemmer, og der er iværksat en række aktiviteter for børn og unge fra området. Derudover har klubben netop indgået et samarbejde med det somaliske kvindenetværk SAHAN, som nu står for catering ved klubbens arrangementer: *"Man kan spørge, om vi er en fodboldklub eller en socialklub. Nogen vil sige, vi er mest det sidste. Jeg siger, vi er en fodboldklub. Men det er klart – med de problemer vi har, så bliver vi nødt til også at kunne gribe det an på andre måder"*, lyder det fra kilden.

Klubben er meget bevidst om, at den har at gøre med spillere, der har en særlig baggrund. De fleste unge, der kommer i klubben, har en ikke-vestlig

baggrund, og boldklubben opleveren del familier, som ikke har kendskab til den danske tradition for organiseret idræts- og foreningsliv, og som derfor ikke kender de formelle eller uformelle regler. Som konsekvens har klubben fx været nødt til at udvikle særlige frivillighedsstrategier og betalingstaktikker: *"Vi kan måske godt rekruttere 100 frivillige til de store arrangementer [...] Men ud af de 100, er der måske kun to forældre af spillere fra Vollsmose. Resten er vores eget netværk, hustruer, venner af huset mv."* Klubben kan heller ikke få forældre til at køre spillerne til kamp, så de har løst problemet ved at lave en aftale med skolen om at låne skolebusserne, og så kører de selv. Kilden vi talte med betoner, at det naturligvis handler om den kultur, man kommer fra, at integration tager tid, og at klubben repræsenterer et godt alternativ til at hænge ud med de unge i parkerne. At de unge fra Vollsmose betragter boldklubben som deres sted, har klubben også erfaret på en negativ måde: Engang havde klubben indgået et samarbejdsprojekt med Fjordager Idræts- og Fodboldklub. Meningen var, at spillere fra begge klubber skulle spille på hinandens baner over en sæson, men projektet måtte droppes pga. af hærværk på udebanen: *"Spillerne [fra Vollsmose] lavede hærværk hele vejen hjem. Man kunne simpelthen følge deres spor. Vi kunne ikke forstå det. Vi spurgte dem, hvorfor gør I det? Det kan I jo ikke finde på her i klubben, når I spiller her. Og de svarede, 'nej, der er vi jo hjemme'."*

Forskellen mellem kulturen uden for og inden for Vollsmose går igen i andre interviews. En beboer, der medvirker i spørgeskemaundersøgelsen, mener ligefrem, at Vollsmose ikke er en del af det danske samfund: *"Nogle lever her, som om de bor i et andet land"*. En anden beboer har lignende opfattelse: *"Jamen de lever, ligesom de ville gøre i deres eget land. Så går mændene ned og køber tomater, og så laver kvinderne maden. Mændene sidder og snakker hele dagen, og kvinderne står i køkkenet, og så lever de sådan hele livet, som om de aldrig har forladt deres hjemland"*. Hun betoner, at det ikke handler om racisme fra hendes side, men det er en observation, hun har gjort sig. En ung mand, der er vokset op i Tjørnehaven, fortæller, at han ofte ser en stor gruppe af somaliske mænd sidde sammen foran den somaliske butik i centret og en anden nationalgruppe mænd foran en anden etnisk butik osv. Men for ham er det en naturlig social mekanisme: *"I alle dele af vores samfund finder vi sammen med folk, der ligner os, det gør folk i Vollsmose på samme måde som i Odense såvel som København. Jeg tror, det er en helt naturlig del af det at være menneske - at finde sammen med nogen, som ligner os selv"*, siger han.

Opmærksomheden omkring Vollsmoses høje koncentration af beboere med anden etnisk baggrund end dansk hænger også i høj grad sammen med, at det er et af de mest omdiskuterede kriterier i den danske definition på en 'ghetto'. Det argumenterer en frivillig for, som vi interviewer. Han har i nogle måneder fungeret som vollsmoseguide for studerende, offentlige ansatte, pensionerede sagsbehandlere og frivillige organisationer. De guidede ture kom i stand, fordi Vollsmosesekretariatet fik henvendelser fra flere og flere udefrakommende, som var interesserede i at komme til Vollsmose og få et indblik i området og dets særlige hverdagsliv. I dag er de guidede ture en succes, siger han, og præsenterer et eksempel på en guidetur, han netop har haft med en forening: *"Først fik de et oplæg i Kulturhuset. Så var de igennem centret. Her fortalte jeg dem om centeret, hvordan det startede med butikkerne og så'n. Så var vi i kirken, så Egeparken, hvor jeg fortalte dem om nedrivningsplanen. Og så sluttede vi af ved Bøgetorvet, så de ligesom selv kunne se, hvor balladen var."* Det er indforstået, at Vollsmose – både af beboerne som af udefrakommende – opfattes som et sted, der har sin egen stedsidentitet, sine egne sociale strukturer og normer og sin egen historie. Vollsmose er en hel by i sig selv, måske endda et helt land, hvis man skal tolke videre på den voksende ghetto-turisme og behovet for en lokal guide.

Tema 3: Vollsmoses omdømme

Vollsmoses omdømme er noget, der ligger både beboerne og de udefrakommende på sinde. Størstedelen af de adspurgte i spørgeskemaundersøgelsen nævner spontant områdets omdømme som det mest problematiske ved Vollsmose. Som det vil fremgå af dette afsnit, har det negative omdømme konsekvenser for beboerne og for deres egen opfattelse af Vollsmose, og beboerne udvikler forskellige strategier til at håndtere det.

Omverdenens stigmatisering af beboere i Vollsmose

Flere beboere fortæller i både de kvalitative interviews og i spørgeskemaundersøgelsen, at de oplever forskellige former for stigmatisering alene pga. af deres bopælsadresse. Særligt på arbejdspladsen og i sociale sammenhænge er der situationer, hvor de må forsvare deres boligvalg. *"Hvorfor bor du i Skibhuskvarteret? Det spørger man jo aldrig om, vel?"*, siger en beboer i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen. En ung muslimsk kvinde fortæller, at hun ofte skal retfærdiggøre og forklare, hvordan hun som kvinde, muslim og ung tør bo alene i Vollsmose: *"Nogen gange så tror jeg, de tænker, jeg bor i en krigszone med skyderier og så'n. Lige som man ser i en film [griner]"* En anden beboer fortæller, at hun plejer at svare, at det er fordi, det er billigt at bo i Vollsmose, og at den forklaring er en, de fleste godtager. Ellers prøver hun at invitere folk hjem på kaffe, så de kan se, hvordan Vollsmose er i virkeligheden. *"Det omvender nogen"*, siger hun. En fjerde beboer, som har en lejlighed tæt ved Vollsmosecenteret, fortæller i et interview, at hun har en veninde, som ikke kan lide at komme på besøg hos hende. Veninden låser bildøren, så snart hun kører ned af indgangsvejen, og når hun har parkeret sin bil, ringer hun op og vil gerne hentes på parkeringspladsen og følges de 80 meter hen til boligblokken. Det griner beboeren lidt af og kalder veninden for *"for meget"*. En mand fra Egeparken fortæller, at hans far ikke bryder sig om at komme og besøge dem. Faren er bekymret for sin bil, og han synes ikke, det er rart at være der. Nu ser de ham kun på *"neutral grund indimellem"*. Mønstret går igen i Vollsmosesekretariatets egen Nabo-skabsundersøgelse fra 2017, hvor der ligeledes er spurgt ind til beboernes sociale relationer. Her fremgår det, at kun "54 procent svarer, at alle eller de fleste fra deres omgangskreds uden for Vollsmose har lyst til at komme i Vollsmose".^{xvi}

Stigmatiseringen af Vollsmose og beboerne er ikke kun forbeholdt sociale eller kollegiale relationer. I feltstudierne fortæller flere informanter uopfordret, at det er langt dyrere at købe en indboforsikring, når man har en adresse i Vollsmose. Bl.a. en mand på 54 år som netop er flyttet til Vollsmose fra et andet sted i Odense Kommune beretter, at hans forsikring blev firedoblet i pris, da han meldte ny folkeregisteradresse. Enkelte beboere har desuden konkrete eksempler på folk, som ikke har fået det job, de søgte, fordi de havde bopæl i området.

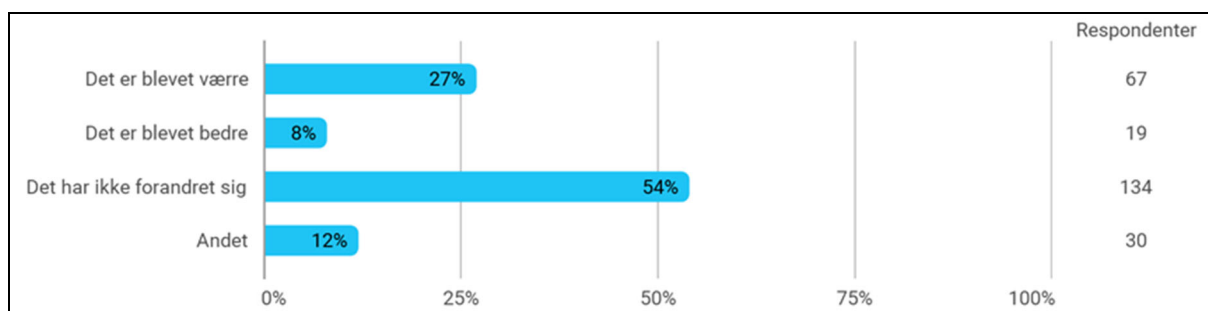
I nogle tilfælde foregår stigmatiseringen mere ubemærket og subtilt. Det illustrerer et interview med en ung tyrkisk kvinde, som fortæller om sin opvækst i Vollsmose. Under interviewet går det op for hende, at hun også har været genstand for særbehandling. Hun fortæller, hvordan hun af sin far blev sendt i skole langt væk fra Vollsmose for at blive integreret i det danske samfund, og hvordan hun – som *"eneste brun i klassen"* – alligevel voksede op med en selvopfattelse af, at hun var lige som de andre. Klassekammeraternes forældre var gode til at inkludere hende i sociale arrangementer efter skoletid og tilbød ofte at køre hende hjem, da hendes egen familie ikke havde de muligheder. Først under interviewet går det op for hende, hvorfor der altid var to voksne med i bilen hjem: *"Dengang var jeg ikke klar over det, men nu*

hvor jeg tænker over det, kan jeg godt se, at det var fordi, jeg boede i Vollsmose. Forældrene var bange for at køre ind i Vollsmose med hende, og derfor sikrede de sig ekstra opbakning, tænker hun. Hun er stadig bedste venner med en dansk-etnisk pige fra klassen. Venindens far har også sine fordomme, konstaterer hun: *"Han siger til mig: 'Du er jo ikke en af dem'".* I dag er hun flyttet tilbage til Vollsmose, og hun tager sig i selv at ligge under for samme subtile stigmatisering, hun igennem sin opvækst ubemærket har været udsat for som for eksempel hvis nogen fra hendes arbejde eller en ven tilbyder at køre hende hjem: *"Hvis der er nogen, der tilbyder at køre mig hjem, så siger jeg til dem: 'Men du er klar over, jeg bor i Vollsmose'?"* Mere så de ved, at det er der, de skal hen." Hun giver dem på den måde en mulighed for at trække tilbuddet om kørsel tilbage. En anden ung kvinde har forsøgt sig med en anden strategi. Hun blev træt af, at ingen af hendes venner havde lyst til at komme og besøge hende i Vollsmose, når hun f.eks. havde fødselsdag. Derfor har hun nu valgt at tale direkte til fordommene og at gøre det med humor. Hun har inviteret sin klasse hjem, så de kan se, hvor smukt og hyggeligt, der er i Vollsmose, og invitationen har fået titlen: *"5240 - kom hvis du tør!"*

Medierne påvirker beboernes opfattelse af deres boligområde

Lidt over hver fjerde adspurgte i spørgeskemaundersøgelsen mener, at Vollsmoses omdømme er blevet værre inden for de sidste to år (se figur 22). Flere begrundet deres svar med, at det i høj grad skyldes mediernes dækning af Vollsmose frem for reelle forværringer i bydelen. *"De kører nogle historier helt op. Ja, selvfølgelig er der problemer herude, men de fokuserer kun på det dårlige, og så gør de det meget værre end det er"*, som en informant siger. En anden beboer udtrykker det således: *"Det negative fokus, det har været der i mange år. Der er også gode ting. Men det vil de ikke skrive om. Så ja, medierne fylder gigantisk meget."* Flere påpeger, at den politiske diskurs også er med til at ændre områdets omdømme til det værre. *"Vollsmose bliver udsat for politisk mobning"*, siger en mand, da han bliver spurgt om omdømmet. Han føler, at politikerne kører hetz mod de udsatte boligområder i Danmark: *"De har aldrig været her, de aner ikke, hvad Vollsmose egentlig er"*. Samme argumentation lyder fra en etnisk dansk muslim. Hun synes, at offentligheden tegner et meget karikeret billede, som er fordømmende på en måde, som man ikke ser andre steder, f.eks. på Nørrebro i København, hvor der også problemer: *"Jeg synes, Vollsmose bliver set på som et særligt slemt sted. Du ved, hærværk, skyderiet og kriminalitet. Man overvejer jo aldrig at rive Nørrebro ned, bare fordi der indimellem er ballede der, vel?"*

Har områdets omdømme forandret sig de sidste to år? (Alle respondenter).

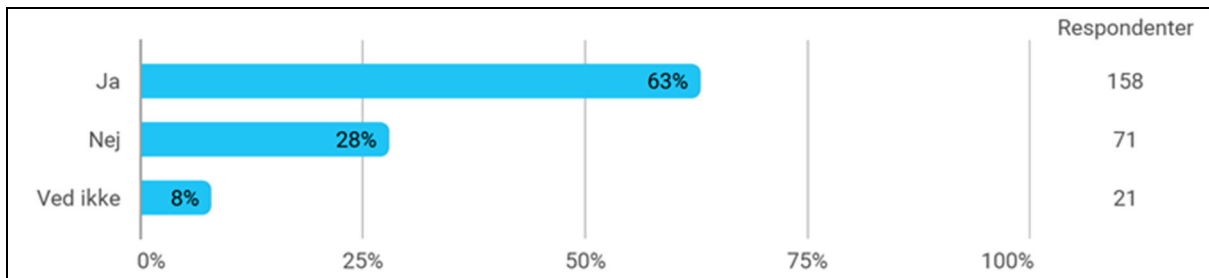

Figur 22. Over halvdelen af alle adspurgte finder ikke, at Vollsmoses omdømme har ændret sig inden for de seneste to år, mens lidt under en tredjedel synes, det er blevet værre. Kun under 1 ud af 10 finder, det er blevet bedre. Beboere og udefrakommende er nogenlunde enige i bedømmelsen af Vollsmoses omdømme.

Flere informanter nævner konkrete mediehistorier, som de synes har været beskrevet for sensationelt, og de oplever, at medierne helst fortæller om negative begivenheder i området. To informanter nævner en episode i 2017, hvor

daværende statsminister Lars Løkke Rasmussen var i Vollsmose, og bandele-
deren fra Black Army kom hen og gav ham hånden. Episoden blev transmittet
i lokalt og nationalt tv, omtalt i radioen og beskrevet i flere aviser. Den ene
informant mener, at denne episode var opstillet for at illustrere problemerne i
Vollsmose, altså et politisk stunt. Hun påpeger, at der samme dag var kåring
af Årets Vollsmoseborger ved en ceremoni i Vollsmosecentret, og at formidling
af det arrangement kunne have givet indblik i andre sider af livet i Vollsmose:
*"Der er sket ting her, som er for meget. Det benægter jeg ikke. Men skriver de
[mediernes] kun om det..[.], så bliver alle i Vollsmose skåret over en kam: Vi er
banditter, nasserøve osv. Det er faktisk stigmatiserende."*

Synes du, at området er et godt sted for børn og unge at vokse op? (Alle respondenter).

Figur 23. Knap to ud af tre adspurgte, synes Vollsmose er et godt sted at vokse op, omkring en tredjedel synes ikke, det er et godt sted, eller er i tvivl om det. Beboerne er generelt langt mere positive end udefrakommende, som er langt mere kritiske. Her mener knap hver 2. adspurgte, at det er et dårligt sted for børn at vokse op.

Selv om de fleste af spørgeskemaundersøgelsens respondenter angiver, at Vollsmose er et godt sted at vokse op, mener 28 % alligevel, at det ikke er tilfældet (se figur 23). En mor med afrikansk baggrund begrundet det med områdets bandekriminalitet. Hun har hørt rygter om, at børn helt ned til 11-års alderen kommer med i bander, sælger stoffer, gemmer våben osv. Andre rejser en generel bekymring for, at den sensationelt orienterede medieomtale også påvirker livet i Vollsmose negativt. En ung fyr på 21 år fortæller, at han kan se, at nogle af de unge i Vollsmose har en tendens til at tage det billede på sig, som bliver tegnet af dem i medierne. Det får dem til at opføre sig dårligere, mener han. Et par beboere fortæller, at de ligefrem selv kommer til at tænke dårligere om Vollsmose som følge af de negative historier, de får gennem pressen. På trods af, at de måske aldrig selv har haft ubehagelige oplevelser i Vollsmose.

Det er værd at bemærke, at de fleste informanter fortæller, at de negative begivenheder aldrig er noget, de selv oplever eller får berettet af førstehåndsvi-
dnere. De negative begivenheder som overfald, kriminalitet og urolig-
heder er primært historiet, de har fra medierne. En muslimsk kvinde fortæl-
ler eksempelvis, at hun tidligere på dagen er blevet ringet op af en veninde,
som har læst en artikel i Fyens Stiftstidende. I artiklen forklarer formanden
for boligforeningen Skovparken, at han er bange for, at Vollsmose-beboerne
kommer til at flytte dertil, og at de vil 'skabe et nyt Vollsmose', fordi de har
forrang på ventelisten (se medieanalysen). Det gør den muslimske kvinde
frustreret og vred. Artiklen udkommer under vores feltstudier og omtales af
flere informanter uafhængigt af hinanden som et eksempel på Vollsmoses
omdømme og omgivelsernes syn på beboerne. Samtidig illustrerer eksem-
plet den indflydelse medieomtalen har - ikke blot på Vollsmoses omdømme,
men også på beboernes egen erfaring af deres boligområde. Nogle beboere
føler ikke altid, at de har retten til at formulere deres egen erfaring med livet i
Vollsmose. Det fremgår, da vi spørger den muslimske kvinde, om Vollsmose
er et godt sted for børn at vokse op? *"Altså nu kan jeg jo ikke sige nej. Jeg
har selv 5 børn, de er alle vokset op i Vollsmose, og de har haft en god op-
vækst og klaret sig godt og går alle på universitetet. Så nu skal jeg sige ja"*,
svarer hun.

Tema 4: Holdninger til forandring

Interviewene viser, at beboerne har mange blandende følelser i forhold til udviklingsplanen, og at der også er mange holdninger til den. For langt de fleste beboere skaber udsigten til de radikale forandringer i Vollsmose stor utryghed. Den relaterer sig først og fremmest til planerne om at nedrive et stort antal boligblokke, nogle er allerede udpeget, mens andre er udpeget til muligvis at skulle nedrives (se figur 9). Det skaber usikkerhed og føles uoverskueligt for mange beboere. Enkelte taler om risikoen for beboertrodsighed.

Størstedelen af beboerne oplever af være sat uden for indflydelse

Langt de fleste beboere giver udtryk for frustrationer over, at de ikke oplever at have indflydelse på dét, der fylder rigtig meget i deres liv: Deres hjem og deres hverdagsliv. Bekymringen over deres egen boligsituation overskygger for de fleste beboeres vedkommende for en eventuel opbakningen til hele eller til dele af planen – også selv om flere har sat sig godt ind i planerne og har en nuanceret holdning til dem. Bekymringerne fylder både hos dem, der kan blive boende, og hos dem, der skal genhuses, og den fylder i særlig grad hos dem i de boligblokke, som der endnu ikke er truffet en afgørelse om. Nogle beboere kan se en chance i at få muligheden til at starte på en frisk i et andet boligområde, men også de kan være bekymrede for, hvad det er for et boligliv, de får. Hvordan kommer deres hverdag til at se ud, hvem bliver deres naboer, og kan de beholde deres sociale netværk? Blandt dem, der skal flytte, er der desuden en bekymring for, om de risikerer at blive den nabo, som ingen vil have (jf. den omtalte artikel i Fyens Stiftstidende om Skovparken på Nordfyn).

Selv om mange beboere ser positive elementer i udviklingsplanen, så er der en grundlæggende skepsis over for den overordnede vision. Som en kvindelig beboer siger i et interview: *"Grundlaget er jo, man gerne vil sprede folk. Men hvordan kan vi forhindre, de så samler sig et andet sted? Jeg kan godt være bange for, at man bare flytter problemer",* siger hun og henviser til synspunktet om, at problemerne i Vollsmose kan reduceres til at omhandle få familier. Hun er dog opmærksom på, at det også kan gå modsat, så det ender med, at det er *"de forkerte, der bliver tilbage. Så har man flyttet en masse mennesker, som der ikke var nogle problemer med."*

De uformelle interviews i forbindelse med spørgeskemaet viser, at der er en større gruppe af beboere, der hverken forholder sig aktivt til udviklingsplanen eller har udtalte holdninger til deres fremtid. De orienterer sig ikke i medierne, læser ikke det omdelte informationsmateriale og dukker ikke op til informationsmøderne. For dem er udviklingsplanen noget, der foregår langt væk fra deres livshorisont. Det samme kommer til udtryk i et kvalitativt interview: En ung pige, som vi er inviteret hjem til, er ikke bekendt med de forestående nedrivningsplaner, og hun ved ikke, at hendes boligblok står til nedrivning. Da vi fortæller hende det, bliver hun umiddelbart noget berørt. Alligevel finder hun ikke anledning til at søge viden. Hun regner med, at venner eller familie i området, eller boligselskabet informerer hende, når der er behov for det, siger hun.

For andre beboere er passiviteten over for omdannelsen mere knyttet til en oplevelse af, at et beboerengagement alligevel ikke nytter. En ung mand, som bor i Vollsmose med sin kone og to børn, fortæller, at han har siddet til en lang række beboermøder for at planlægge etableringen af en ny legeplads, som de nu endelig har fået - og så skal den bare rives ned: *"Folk bliver jo ligeglade, når det hele skal rives ned",* siger han og peger på, at man ikke gider passe på et sted, som skal jævnnes med jorden. Han bor selv i en

af de boligblokke, der muligvis skal rives ned, og han ved ikke, hvor han skal gå hen med sine spørgsmål om familiens usikre boligsituation: *"Min bygning er gul [jf. figur 9], jeg ved jo ikke, om det skal rives ned. Ved du, om det skal rives ned?"* En beboer, som også er aktiv i boligorganisationen, peger på, at de fleste beboere slet ikke kan følge med i planerne for Vollsmoses udvikling. Han mener, at der er alt for mange planer og strategier i spil - infrastrukturplanen, fysiske helhedsplaner, boligsociale helhedsplaner, nedrivningsplaner, genhusningsstrategier, modeller for den ny letbane osv. Samtidig mener han, at det kan være vanskeligt at forstå tidsperspektiverne i planerne, da de fleste beboere ikke skelner mellem en strategi og en plan. Det betyder, at nogen beboere opfatter udviklingsplanen som en konkret information om nærtstående begivenheder, forklarer han og fortsætter: *"Vi har beboere i Egeparken, som er trætte. De tror, de skal flytte allerede i maj [hvor udviklingsplanen blev offentliggjort for beboerne]. De kan ikke gennemskue det hele."* Hertil kommer en kompliceret og svær gennemskuelig organisationsstruktur med mange forskellige interessenter. Han henviser bl.a. til parkbestyrelser, samarbejdsrådet for hele Vollsmose, den boligsociale bestyrelse, sekretariatet, Civica, FAB, beboerdemokratiet, kommunen, Landsbyggefonden samt et større antal rådgivere og politiske aktører, som også spiller en rolle. Det betyder, at der er stor forskel på den formelle indflydelse og den oplevede indflydelse, siger han og konkluderer: *"De kan ikke overskue det. Og det skaber usikkerhed"*.

Hvad skal der ske med de ressourcesvage beboere?

Feltstudierne viser, at de ressourcesvage borgere, som der er en del af i Vollsmose, har særlige bekymringer blandt beboerne. En informant, som lider af PTSD og depression konstaterer, at den igangværende omdannelse stresser hende. Hun har svært ved at tackle udsigten til de mange ændringer i hendes liv, og hun er bekymret for at *"falde ned i et sort hul."* Hendes boligblok er ellers ikke blandt dem, der skal rives ned, men usikkerheden over hvad der skal ske med hendes nære boligmiljø og hverdag er vanskelig for hende at håndtere. Hun betragter sin egen situation som gældende for alle beboere i Vollsmose: *"Hvad sker der med de familier, der har fået besked på at rykke? Det er mennesker med rigtige følelser. Vi har alle sammen brug for det samme: Tryghed, mad, vished. Hvad sker der med dem, deres netværk?"*

En beboer fra Egeparken, som også er frivillig i forskellige sammenhænge, er bekymret for, hvad der skal ske, når genhusningen går i gang og områdets ressourcesvage beboere spredes ud over et større geografisk område. Han fremhæver de mange koordinerede boligsociale indsatser, som ifølge ham formår at sikre et værdigt liv i området for mange ressourcesvage beboere. Det gælder både for de beboere, der har store sociale udfordringer, og dem, som blot har svært ved at forstå en offentlig besked fra kommunen, mener han. I dag går de ned på Vollsmosesekretariatet, men *"hvor skal de så gå hen?"*, spørger han med tanke for, at de flytter på afstand af den boligsociale indsats i Vollsmose. Han frygter, at omdannelsen på den måde kommer til at lade nogen i stikken, som derfor ender med at sidde med store boligsociale og økonomiske problemer: *"De flyttes ud af deres netværk, kommer ind et sted, hvor de ikke kender nogen"*, siger han og mener, at det vil blive den boligsociale konsekvens af udviklingsplanen.

Vollsmose som politisk kampplads

En mindre gruppe af beboere er politisk engagerede – eller er blevet det i forbindelse med Parallelsamfundsstrategien og udviklingsplanen. Med stort engagement følger de udviklingen af de forskellige planer for Vollsmose, de deltager aktivt i møderne og kender til de politiske processer, som fører til de vigtige beslutninger. Det er særligt den gruppe, der reflekterer over formålet

med omdannelsen af Vollsmose og som sidder i udvalg og bestyrelser. For flere af dem er den største udfordring den stigende politisering af de boligso-
ciale problemer, som efterhånden har gjort Vollsmose til slagmark for for-
skellige politiske holdninger og fraktioner – med den uheldige konsekvens,
at Vollsmose bliver en ideologisk kamplads. Et par beboere kan også uaf-
hængigt af hinanden opremse en lang liste med både lokale og nationale po-
litikere, der udtaler sig offentligt om "*problemet*" Vollsmose eller som besø-
ger Vollsmose for selv at kunne formulere en politisk vision. En somalisk
kvinde oplever, at nedrivningsplanen blot har været med til at øge opmærk-
somheden på Vollsmose, også selv om der er flere, der forsøger at tale be-
boernes sag. Hun oplever, at andre udtaler sig på beboernes vegne, uden at
beboerne spørges: "*Det hjælper jo heller ikke, at den modstand, der er, den
kommer udefra... Altså Almen Modstand og dem fra Enhedslisten*". Hun for-
tæller, hvordan de var til stede til præsentationen af udviklingsplanen, og at
de også har været rundt og dele flyvers ud. Det er dét, der provokerer hende
mest, siger hun. Hun tilføjer med en vis sarkasme: "*Jeg ville måske gerne
flytte, men når jeg nu skal tvinges. Altså...*" og antyder, at den eneste mod-
stand, som beboerne selv kan mobilisere, er deres ret til at stille sig på bag-
benene i forhold til planerne.

En ung beboer i Bøgeparken, som deltager i spørgeskemaundersøgelsen,
oplever også, at beboerne bliver stadig mere trodsige og ligeglade med pla-
nerne omkring Vollsmose. Han illustrerer sin pointe ved en anekdote: Bolig-
organisationerne er ved at sætte røgalarmer op i alle lejligheder, og i den
forbindelse er der beboere, der ikke gider at åbne til deres lejlighed, når de
kommer for at sætte alarmerne op. De pågældende beboere kan ikke se no-
gen grund til at samarbejde, for det føler de ikke, at de får noget ud af. Det
indikerer, at der under overfladen kan sprede sig en stille trodsighed mod
omdannelsen – spørgsmålet er, hvor stor den er, og hvad den kan komme til
at betyde?

Det lokale boligmarked

Som led i den aktuelle følgeevaluering undersøges det, hvorvidt de store udsatte boligområder påvirker boligmarkedet i den omkringliggende by. Tesen er, at det påvirker boligpriserne i negativ retning, at have et udsat og stigmatiseret boligområde som nabo. Hvis det er tilfældet, bliver det interessant at følge prisniveauet i naboområderne i de næste 10 år, for hvis det lykkes at omdanne de udsatte boligområder til mere attraktive naboområder og forbedre områdernes image, vil det kunne ses i form af prisstigninger i naboområderne. Hvis priserne stiger relativt mere i naboområderne, end det er tilfældet i andre områder i byen, kan det således være udtryk for, at omgivelsernes syn på de udsatte boligområder udvikler sig positivt. Ud fra et samfundsøkonomisk og et bystrategisk perspektiv vil det endvidere være interessant, hvis de store investeringer i udsatte boligområder ikke alene skaber forbedringer inde i de almene områder, men også skaber merværdi i den omkringliggende bydel.

I 2019 er der derfor gennemført interview med lokale ejendomsmæglere, der er blevet spurgt ind til forholdene på det lokale boligmarked omkring Vollsmose. Sideløbende er gennemsnitlige huspriser i udvalgte områder blevet undersøgt gennem studier på Boligsiden. Boligsiden er en portal, hvis formål er at give boligkøbere et overblik over boligmarkedet. Portalen indeholder oversigter over, hvornår boliger er blevet solgt og til hvilke salgspriser. Derudover kan man også se boligernes areal og BBR-oplysninger.

En lokal ejendomsmægler, der har et indgående kendskab til boligmarkedet i Odense, vurderer, at boligpriserne i de boligområder, der ligger umiddelbart i nærheden af Vollsmose, er 15-20 % lavere pr. m², end i andre tilsvarende boligområder i Odense. Han sammenligner med et parcelhuskvarter i Dalum, der ligger i den vestlige del af Odense: Her er huspriserne ifølge ejendomsmægleren betydelig højere til trods for, at beliggenheden i forhold til bymidten, nærheden til landskabelige kvaliteter og boligernes kvalitet er mindst lige så gode i parcelhuskvartererne tæt på Vollsmose. Ifølge ejendomsmægleren er årsagen til de lavere huspriser i kvartererne omkring Vollsmose det dårlige omdømme, der klæber til bydelen: *"Hvis vi ser bort fra, at vi taler om Vollsmose som et meget belastet område, så er det helt objektivt og fagligt set et fantastisk område - meget bedre end Dalum: Der er butikscentret, supersygehuset, de fantastiske naturskønne områder, stisystemet, 10 minutter på cykel til byen, 10 minutter til stranden i Kerteminde (...)* Hvis du nu inviterede en udenlandsk investor hertil fra f.eks. USA, som ikke kender til Odense, og han skulle vælge mellem et område i Dalum eller her, så ville han 100 % vælge Vollsmose."

Potentielle købere, som kigger på boliger i nærheden af Vollsmose, har oftest forholdt sig til områdets image i forvejen. Alligevel vil der ofte blive udtrykt bekymring i forhold til kriminalitet og indbrud i områderne tæt på Vollsmose. Når det er tilfældet, lægger ejendomsmægleren vægt på at fortælle, at området er bedre end sit rygte, og han benytter af og til ordsproget, *"en tyv stjæler ikke fra sin egen baghave"*. Han har flere anekdoter om, hvordan folks opfattelse af Vollsmose har ændret sig, når først de selv har besøgt området og haft mulighed for at danne sig deres eget indtryk af det: *"En af mine kunder sagde, han aldrig turde gå ind i Vollsmose. Så sagde jeg: Men har du nogensinde været der. Nej, svarede han. Så sagde jeg – ved du hvad? Når jeg nu har solgt dit hus, så kører vi ud i center øst og drikker en*

kop kaffe, og hvis du stadig bagefter ikke tør komme i Vollsmose, så skal du ikke betale dit salær. Så det gjorde vi så – og næste dag, havde han sin kone med ud og købe ind og handler grønsager og sådan fra markedet.”

Ifølge ejendomsmægleren er det ikke de fysiske forhold i Vollsmose, der er problemet, men derimod stedets image og de mange forudindtagede ideer om, hvad det er for et område. Han er derfor skeptisk over udviklingsplanen og de mange planlagte nedrivninger. Han mener i stedet, at man skulle have fokuseret på at ændre fortællingen om Vollsmose og sikre, at boligområdets image forbedres.

I nedenstående præsenteres første kortlægning af de reelle boligpriser for parcelhuse i Vollsmoses naboer og i sammenlignelige områder længere væk fra Vollsmose. Det fremgår, at ejendomsmæglerens vurdering af, at boligpriserne i Dalum ligger betydelig højere end i Odense NØ er korrekt, idet kvadratmeterpriserne er op til dobbelt så høje i Dalum. Om det alene handler om Vollsmoses omdømme kan følgeevalueringen ikke give svar på. Huspriserne fremtidige udvikling i de forskellige kvarterer vil dog give en indikation.

Kortlægning af boligpriser omkring Vollsmose og i Odense:

	Boligpriser			Boligpriser				
	2018-2019			2020 - (...) - 2029				
	Antal huse solgt	Gennemsnitlig huspris Kr.	Gennemsnitlig kvadratmeterpris kr./m ²					
Parcelhuskvarter 1: Umiddelbart syd for Vollsmose (Åsumvej 51-283)	5	1.827.000	12.056	-	-	-	-	-
Parcelhuskvarter 2: Nordøst for Vollsmose (Miskesvej, Øderløkken, Lundemosevej, Pilegårdvænget, Seden Birkevej, Enghaugen)	12	1.519.333	10.317	-	-	-	-	-
Parcelhuskvarter 3: Dalum i Odense SV. (Kristiansdahls Allé, Sorgenfri Allé, Majas Allé, Kirstens Allé, Rikkesminde Allé, Eyvinds Allé)	13	2.793.316	20.697	-	-	-	-	-

Figur 24. Salgspriser og kvadratmeterpriser for parcelhuse i Odense NØ. 'Parcelhuskvarter 1' er et parcelhuskvarter på Åsumvej, der ligger lige syd for Vollsmose. Husene er primært fra slutningen af 1970'erne og fra starten af 1980'erne. Der er kun medtaget huse, der ligger stik syd for Vollsmose, dvs. Åsumvej 45-283. 'Parcelhuskvarter 2' er et boligkvarter, der ligger 1-2 kilometer nordøst for Vollsmose. Husene er primært opført i slutningen af 1960'erne. 'Parcelhuskvarter 3' er fra Dalum i Odense SV. Her er husene mere blandet, primært fra 1930'erne til 1970'erne, men nogle huse er ældre.

Medieanalyse

Dette kapitel indeholder hovedresultaterne af en analyse af medieomtalen af Vollsmose. Medieanalysen er baseret på infomedia-søgning af skriftlige artikler i en periode på et år. I dette tilfælde dækker medieanalysen perioden 15.5.2018-14.5.2019, dvs. fra vi foretog feltstudierne i området og 12 måneder før.. Medieklippene i analysen er inddelt i tre vurderingskategorier: 1. Negative. Dvs. medieklip, hvor portrætteringen af boligområdet er ubetinget negativt. 2. Positivt. Dvs. medieklip, hvor omtalen er ubetinget positiv, samt 3. Ambivalent, hvor boligområdet hverken har et ubetinget negativt eller ubetinget positivt perspektiv. Der har været foretaget en tematisk gennemgang af alle medieklip fordelt på konkrete begivenheder, omtale af udviklingsplanerne/projekterne og andet. Derudover består analysen af en optælling af, hvor mange gange området nævnes sammen med begrebet 'ghetto'. Det skal pointeres, at der ikke har været tale om en dybdegående kvalitativ analyse. Alle medieklip er blevet screenet, men ikke læst grundigt. Vollsmosesekretariatet har desuden selv fået foretaget en analyse af samtlige medieomtaler for 2018,^{xvii} som også indgår i analysen..

Faktaboks: Mediekategorier i analysen

Medieanalysen benytter Infomedias mediekategorisering, som er:

1. kategori: De nationale medier betegner landsdækkende aviser, bl.a. Information, Politiken, Jyllands-Posten, Berlingske, B.T., Ekstra Bladet, Kristeligt Dagblad, Licitationen – Byggeriets Dagblad og Weekendavisen.

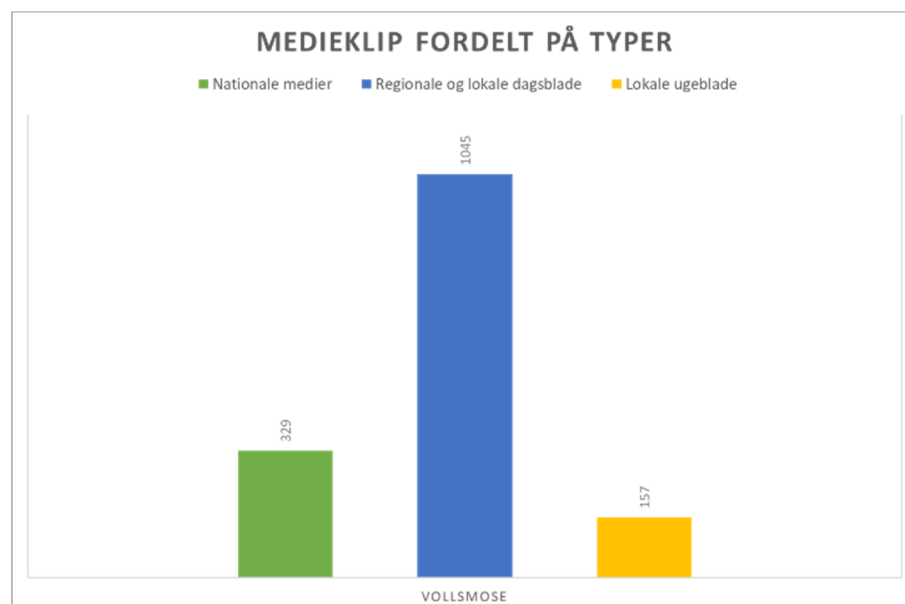
2. kategori: De regionale og lokale dagblade og aviser er karakteriseret ved at dække et større regionalt område. Fx Frederiksborg Amtsaviser, Fyens Stiftstidende, Jyske Vestkysten, Århus Stiftstidende. Medierne trækker også indhold fra de samme mediebureauer fx Ritzau eller har samarbejde på tværs, som det f.eks. er tilfældet med mediekoncernen Jysk-Fynske Medier. Det betyder, at den samme historie kan optræde i flere medier og derved opnår en national karakter.

3. kategori: Lokale ugeaviser dækker mindre geografiske områder og udkommer kun ugentligt. I modsætning til nationale og regionale medier er de lokale ugeblade ofte bemandet af en lokal redaktion, som dækker alle stofområder.

Vollsmose er den mest omtalte – og den mest negative omtalte - danske ghetto

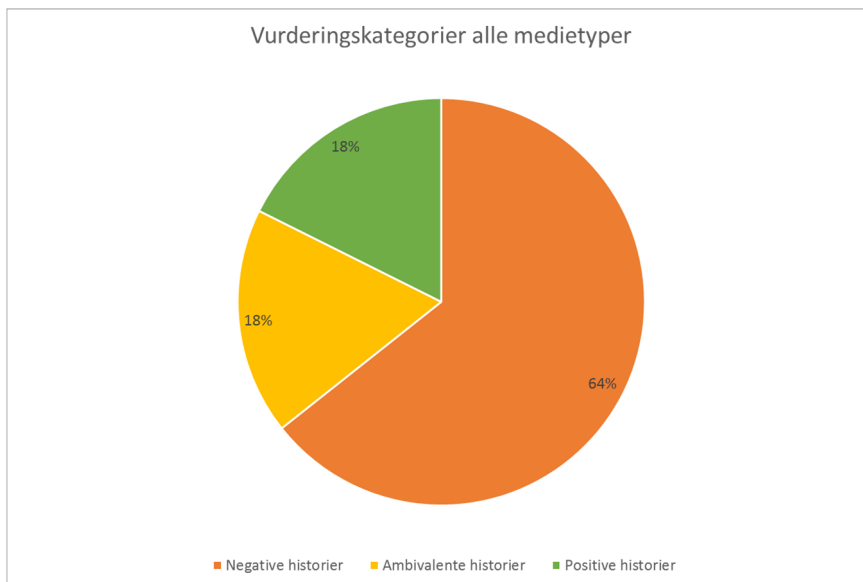
Vollsmose er den mest omtalte udsatte boligområde blandt de fire caseområder (Vollsmose, Gellerupparken, Bispehaven og Taastrupgård), der indtil videre er blevet studeret i den aktuelle følgeevaluering. Medieanalysen viser, at Vollsmose nævnes i alt 1531 gange i perioden fordelt på 329 klip fra landsdækkende dagblade, 1045 medieklip fra regionale og lokale dagblade, samt 157 klip fra lokale ugeaviser. Til sammenligning er Gellerupparken nævnt 957 gange, Bispehaven 288 og Taastrupgård 129 på 12 måneder. Vollsmose Avisen figurerer ikke i optællingen, da den er finansieret og redigeret af beboere og Vollsmosesekretariatet.

Vollsmose er generelt repræsenteret bredt i de forskellige nationale aviser (mediekategori 1). Af regionale og lokale dagblade (mediekategori 2), der omtaler Vollsmose er Fyens Stiftstidende det hyppigste medie med over 500 klip, mens Fyens Amtsaviser følger med knap 100 klip. En stor andel - i alt 547 klip - af de samlede medieklip er identiske. Det betyder, at den samme historie bringes i forskellige aviser, typisk 12-24 lokale og regionale medier. Her er det særligt historier af national karakter, hvor ghettolovningen formidles eller diskuteres, eller når den ny ghettoliste offentliggøres. For lokale ugeblade (mediekategori 3) er det primært SkibhusAvisen, som omtaler Vollsmose (over 200 klip). Sekundært Ugeavisen Odense, og LokalAvisen Nordvest samt Pindlev Oden og Dalum-Hjallese Avis. Enkelte sportshistorier omtales også i andre af landets lokalaviser.

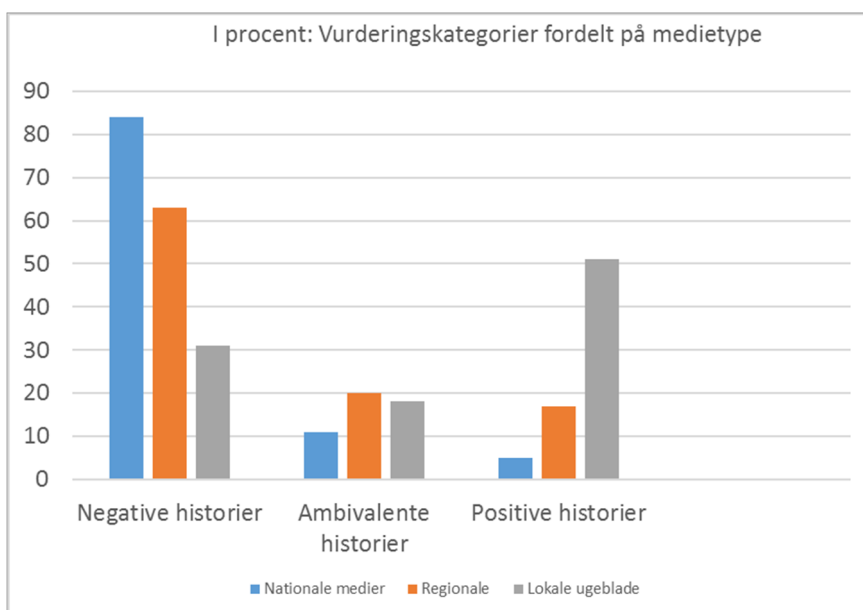
Figur 25. Medieklip fordelt på typer. Fordelt på medietyper viser det sig, at det primært er regionale og lokale dagblade, der står for mediedækningen med 1045 klipp ud af 1531 medieklipp på 12 måneder. Her er det dog vigtigt at bemærke, at flere klipp i kategorien er identiske klipp, det vil sige, at de samme fortællinger offentliggøres i flere regionale medier på en gang. Sammen med antallet af de nationale medieklipp på 329 gør det Vollsmose til det udsatte boligområde, der er mest omtalt af de fire områder, der på nuværende tidspunkt er blevet undersøgt i følgeevalueringen.

Ser vi på tværs af alle medietyper, er omtalen af Vollsmose domineret af negativ omtale med i alt 64 % ubetingede negative medieklipp. Til sammenligning ligger Gellerupparken på 47 %, Bispehaven på 44 % og Taastrupgård på 27 % ubetingede negative medieklipp. Hertil hører, at kun 18 % af alle medieklipp om Vollsmose er ubetingede positive. Ligesom i Gellerupparken, Taastrupgård og Bispehaven er der også i forbindelse med omtalen af Vollsmose en tendens til, at de nationale medier er mere negative end de lokale ugeblade (se figur 27), hvilket også Vollsmoseseekretariatets egen medieanalyse viser. De negative historier er knyttet til bandekriminalitet, terror samt konkrete begivenheder om vold, overfald, mishandling, skyderi, knivstikkeri, kriminalitet, visitationszoner, dobbeltstraf, narkotika, mm. Derudover er der også fokus på tvang af familier i Vollsmose (i forskellige sammenhænge), det obligatoriske læringstilbud i forbindelse med ghettopakken, ledighed, burka-forbud og Posttraumatisk stresslidelse (PTSD). I flere medieklipp nævnes også etniske beboere med anden baggrund end vestlig, hvilket indikerer, at medierne har en tendens til at fremhæve denne etniske profil, når de beskriver beboerne i Vollsmose. Hermed signalerer medierne en – ikke nødvendigvis intenderet – sammenhæng mellem de negative begivenheder i Vollsmose og beboere med ikke-vestlig baggrund.

Figur 26. Vurderingskategorier, alle medietyper. Diagrammet viser, hvordan den samlede medieomtale af Vollsmose fordeler sig på ubetinget negative, ubetinget positive og ambivalente medieklip. Her fremgår det, at 64 % af alle medieklip har et negativt perspektiv, kun 18 % et positivt. I forhold til Gellerupparken, Taastrupgård og Bispehaven, har Vollsmose en langt større negativ repræsentation i de danske medier.

Særligt lokale og regionale medier beskriver frykten for, hvad der vil ske, når beboerne fra Vollsmose skal genhuses i andre bydele i Odense eller i de omkringliggende kommuner. Borgmestre i omegnskommunerne frygter, at de "uønskede" beboere skal flytte til deres kommuner, hvor boligerne er billigere end i Odense. Det er også temaet i en artikel fra Fyens Stiftstidende, hvor formanden for boligforeningen Skovparken i Munkebo er bange for, at Vollsmose-boere vil flytte dertil, og at de vil 'skabe et nyt Vollsmose' i Skovparken, fordi de har forrang på ventelisten ("Beboere fra Vollsmose kommer på den hurtige venteliste: - Det er min store frygt, de finder ud af, at de kan søge herud", Fyens Stiftstidende, 13. maj 2019). Artiklen omtales af flere beboere i Vollsmose som et eksempel på dem og deres boligområde (se afsnit Tema 3: Vollsmoses omdømme).

Figur 27. Vurderingskategorier fordelt på medietyper i procent. Som det fremgår af diagrammet, er det fortrinsvis de nationale medier, der har en ubetinget negativ fremstilling af Vollsmose (84 %), mens de lokale ugeblade er mere positive med en procentdel på 51 % ud af samtlige medieklip inden for kategorien. De regionale/lokale dagblade hælder også til den mere negative omtale (63 %) og har 20 % ambivalente og 17 % positive. De landsdækkende medier omtaler kun Vollsmose ubetinget positivt i 5 % af deres historier, svarende til 17 medieklip ud af 329 klip på 12 måneder.

Ser vi nærmere på hvilke emner, der dominerer mediernes omtale, så omhandler de positive historier oftest fortællinger om sportslivet i Vollsmose, hvor særligt fodbold og boksning fylder. Her er lokale ugeblade og regionale/lokale dagsblade rigt repræsenteret. Eksempler er: "Vollsmose-drenge vandt sølv i streetbasket", "Jagten på den danske Zlatan", "Guld til drenge i streetfodbold", "Julegallaen drysser penge over Vollsmose Boxing", "Bokseklub i Vollsmose: Vi skal vise, at vi er gode", "Vollsmose Boxings perfekte DM: Tre bokkere tro-nede øverst på podiet", "Vollsmose Boxing kåret som vinder af lldsjæleprisen 2018". Derudover fylder kulturlivet også i medieomtalen (Nørgaard teater, forskellige teatergrupper, forestillinger), skoleinitiativer (klimahelte: Elever samler skrald ind, fokus på naturvidenskaben, cykelskolen, studenter) samt priser og puljer (lidsjæleprisen 2018, Pengepulje til lægehus, Pengepulje til Lokalområdet). Endelig optræder Q's barbershop som en positiv historie på tværs af alle medier og medietyper, også i flere landsdækkende blade. Anledningen er, at barbershoppen i Vollsmosecentret i en periode er omdrejningspunkt for en dokumentarserie på DR om 'livet i ghettoen'.

De ambivalente historier har bredt fokus på Vollsmose i debatten om udsatte boligområder og de nationale initiativer og konsekvenserne relateret til dem, særligt i de nationale medier. I de regionale/lokale medier og ugeblade optræder en del artikler om boligsociale tiltag eller integrationshistorier. Disse har i mange tilfælde karakter af en positiv fortælling på en negativ baggrund, som derved også bekræfter billedet af Vollsmose som et sted med problemer. For eksempel at man gennem boksetræning kan bidrage til at holde de unge mænd væk fra gaden og derved indforstået holde dem væk fra kriminalitet: "Vollsmose Boxing holder drengene væk fra gaden". Andre eksempler: "Arbejdet med problemfamilier viser resultater", "Unge kan godt bryde cirklen i Vollsmose", "Engang fik de arkitekturpris -nu rives de ned". Derudover handler artikler – særligt debatindlæg og reportager – om, at beboerne føler sig misforstået af samfundet og udsat for omverdenens fordomme, stigmatisering og hård retorik. En del af debatindlæggene har en lokal politiassistent, Elvir Abaz, i Vollsmose som afsender. Han skriver debatindlæg om stigmatisering og fremmedgørelse, og han optræder både i forbindelse med egne indlæg og i andres læserbreve (en søgning i Infomedia giver 56 klip, 175 klip, hvis man ikke samtidig søger på 'Vollsmose'. Rasmus Paludan, der førte valgkamp i foråret 2019, fylder også en del i medie billedet både på nationalt og regionalt niveau (en søgning i Infomedia giver 65 medieklip), og der er også adskillige historier om Morten Østergaard, der flyttede til Vollsmose i tre dage (en søgning i Infomedia giver 46 medieklip – omfatter dog også andre vinkler end hans udflytning).

Vollsmose	Nationale medier		Reg/lokale aviser		Lokale ugeblade		Alle medier	
15.05.2018-14.05.2019								
Fakta: Alle klip	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
	329	21%	1045	68%	157	10%	1531	100%
Konkrete begivenheder								
Negative begivenheder	35	11%	146	14%	22	14%	203	13%
Positive begivenheder	1	0%	31	3%	85	54%	117	8%

Figur 28. Hvor mange negative og positive begivenheder optræder inden for de tre medietyper. Som det fremgår af tabellen, omhandler cirka hver femte medieklip (13 % + 8 %) konkrete begivenheder i Vollsmose, svarende til 320 medieklip i alt. Af dem er 203 klip (13 %) omtale af ubetingede negative begivenheder som overfald, kriminelle aktiviteter, razzia eller lignende. I alt 8 % (117 medieklip) omhandler positive begivenheder. Den nationale og regionale/lokale presse er mere tilbøjelig til at omtale negative begivenheder end de lokale ugeblade, som har langt flere omtaler af positive begivenheder.

De ubetingede negative medieklip omhandler bl.a. konkrete begivenheder fx vold, kriminalitet, narko, terror og fremmedkrigere. Bl.a. omtales Vollsmose flere gange i forbindelse med det, der er blevet offentligt kendt som "Vollsmose-sagen", hvor flere unge mænd er blevet sigtet for terror i forbindelse med Syrienskrigen ("SAMSAM HAR ANKET DOMMEN: Dansk Syrien-kriger skal otte år i fængsel", "Historisk retsopgør med fremmedkrigere", "Terroristen Omar blev Birger Mosholts sidste klient", "De er dømt for terror mod Danmark. Nu bliver de løsladt. Er de stadig en trussel?"). Derudover nævnes Vollsmose flere gange i forbindelse med banderelateret kriminalitet, narko, anholdelser, skyderier og visitationszoner. En række grove overfald optræder også i medierne, enten fordi de er foretaget af beboere fra Vollsmose, eller fordi overfaldet foregår i Vollsmose. Der er dog særligt to forholdsvis sensationelle historier, som fylder: En dreng der bliver groft mishandlet af jævnaldrende (fx "Teenagere varetægtsfængslet efter vold mod dreng", "Politiet mistænkte flere end de seks tiltalte i grov voldssag fra Abildgårdsskolen", "Dreng fængslet for grov vold") samt en ung kvinde, der stikkes ned af sin far (fx "Ung kvinde stukket ned i Vollsmose", "Psykisk ustabil mand fængslet – 'min pige lå på gulvet, og der var blod på mit tøj'", "Formodet familieopgør førte til knivstik", "Fængslet for angreb på datter"). Selv om de negative begivenheder ikke dominerer de ubetingede negative medieklip (kun 13 % ud af samtlige medieklip er omtale af konkrete negative begivenheder, se figur 28), så er det dog værd at bemærke, at den nationale og regionale/lokale dagspresse særligt vælger at publicere disse historier, og at der i antal er 203 medieklip på 12 måneder. I lyset af begivenhedernes sensationelle karakter må man formode, at de påvirker Vollsmoses omdømme negativt.

Vollsmose er også et negativt mediefænomen

De fleste ubetinget negative medieklip omhandler dog ikke konkrete begivenheder eller aktiviteter, men går på Vollsmose mere generelt. I alt 300 artikler, svarende til 20 % af samtlige medieklip, nævner Vollsmose sammen med begrebet 'ghetto'. I flere tilfælde optræder Vollsmose som et eksempel på en dansk 'ghetto', ofte sammenholdt med nogle af de andre store boligområder, som også har været på ghettolisten i mange år. Et eksempel: "*Ud af de 29 boligområder på dette års liste bliver 15 betragtet som hårde ghettoer. Sidste år var der 22 på listen, hvoraf 16 var hårde. Blandt de meget omtalte områder er Vollsmose i Odense, Gellerupparken i Aarhus og Tingbjerg i København.*" Artiklen med overskriften "Ikke verdens bedste julegave blev offentliggjort i mere end 10 regionale/lokale dagsblade dec. 2018. Vollsmose beskrives ofte som Danmarks "største ghetto", "hårdeste ghetto", "mest kendte ghetto", "udsat boligområde", eller der tales om "Vollsmose-udfordringen", noget Danmark "hænger på", og som er "dyrt i drift". Det er værd at bemærke, at det ikke er 'ghetto'-begrebet i sig selv (dvs. klip, hvor Vollsmose, nævnes som en ghetto), der generer de fleste negative medieklip, da en del af disse omtaler optræder som ambivalente medieklip og ikke i de negative medieklip.

I de fleste tilfælde (80 % af alle 1531 klip) er Vollsmose ikke associeret med ghettobegrebet, -planen eller -listen. Her omtales Vollsmose uden videre introduktion, og dermed formodes de fleste læsere at kende Vollsmose. Samtidig optræder Vollsmose i et ikke ubetydeligt antal artikler som et sekundært motiv. Det betyder, at artiklen ikke handler specifikt om Vollsmose, men om andre områder eller emner, hvortil Vollsmose optræder som diskursivt redskab til at understrege en politisk pointe eller til at beskrive ligheder og modsætninger. Som her i et debatindlæg fra en borger, der nævner Vollsmoses udfordringer på linje med andre alvorlige problemer, der kræver at blive løst: "*Derfor vil jeg opfordre alle i byrådet til at tænke over den rolle, de har, og om man synes, det er en farbar vej med de kæmpe udfordringer, vi skal have løst med demografi, Vollsmose og klima*" (fra "*Det tæt på uforskammede byrådsmøde*", Danmark Fyns Amts Avis, 27.01.19). I andre artikler

kontrasteres et konkret boligområde med Vollsmose, hvorved Vollsmose fungerer som målestok for udsatte områder. Som det lyder i et interview med nogle beboere i et boligområde i Ribe: *"For en række år siden hed det sig, at Rønnebærparken var Ribes svar på Vollsmose på grund af indvandrere og drankere, men sådan er det slet ikke mere, siger han."* (FAMILIEN BÆK DYBSØ: "Man føler sig tryk", Uge-Avisen Ribe, 23.10.19). Det samme er tilfældet i Fredericia Dagblad, som beskriver et politisk initieret udvalg, der arbejder på at få to lokale boligområder i Kolding Kommune af ghettolisten: *"Vi oplever, at beboerne rent faktisk er glade for at bo der, der er en stor grad af fællesskab i områderne, og andelen af kriminelle er ikke væsentlig større end andre steder i Kolding. Så vi mener ikke, at det kan være rigtigt, at områderne skal hænges ud som ghettoområder på lige fod med Vollsmose og Gellerupparken"*, lyder det i en pressemeddelelse. ("Nyt udvalg skal sikre, at Munkebo og Skovparken slipper for ghettostempel", Fredericia Dagblad, 1.11.2018).^{xviii}

Det kan konkluderes, at den omfattende negative medieomtale af Vollsmose ikke kun skyldes historier relateret til konkrete negative begivenheder som overfald, terror, bandekriminalitet mv. – også selvom de historier fylder en del i kraft af deres sensationelle karakter. Den negative omtale i medierne hænger i høj grad sammen med, at Vollsmose er blevet synonym med offentlighedens opfattelse af en 'ghetto'. En stor del af mediefremstillingen reducerer Vollsmose fra et specifikt, nuanceret og lokalt boligområde i Odenses udkant til et ikke-stedsligt mediefænomen af national karakter – et skræmmebillede på, hvad en ghetto er. I bedste fald resulterer det i en dobbelt fremstilling af Vollsmose, som kun indirekte hænger sammen. I værste fald overskygger det medieskabte Vollsmose det konkrete boligområde Vollsmose, og boligområdet er dømt til at bekræfte skræmmebilledet som Danmarks største og mest berygtede ghetto.

Konklusion

Denne rapport, der har fokus på Vollsmose i Odense, er del af en større følgeevaluering, der i de kommende 10 år undersøger udviklingen i 15 udsatte boligområder i Danmark. De aktuelle undersøgelser er udført som baseline-undersøgelser, der kortlægger forholdene i boligområderne før de planlagte fysiske omdannelser iværksættes. Rapporten skal derfor ikke læses som en egentlig evaluering, men i højere grad som udgangspunkt for de evalueringer, der vil blive foretaget i årene fremover.

Vollsmoses skala gør det til et helt særligt alment boligområde i en dansk kontekst. Faktisk svarer hver af de ni afdelinger i Vollsmose til skalaen i andre udsatte boligområder i Danmark. Det betyder, at indsatser, der benyttes i andre udsatte boligområder, ikke nødvendigvis kan overføres direkte til Vollsmose. Det indebærer en risiko for, at nødvendige fornyelser og omdannelser i de enkelte boligafdelinger bliver nedprioriteret og måske overset, mens kræfterne bruges på en bystrategisk indsats, der primært har fokus på de overordnede forhold i Vollsmose og dens bymæssige sammenhænge.

Ud fra en arkitektfaglig vurdering medvirker Vollsmoses skala sammen med andre forhold til at skabe fysiske udfordringer i Vollsmose. Det gælder fx bydelens infrastrukturelle forhold, hvor brede og trafikerede veje skaber markante barrierer i forhold til de omgivende byområder. Biler har alene adgang til Vollsmose ad blinde stikveje langs kanten af bydelen, mens den øvrige færden internt i området er forbeholdt bløde trafikanter. Det skaber sikkerhed i forhold til den kørende trafik, men det skaber samtidig et enormt areal, som alene kan krydses til fods eller på cykel. Det understreger oplevelsen af Vollsmoses store skala, og området bliver svært at 'indtage' for udefrakommende: Vollsmose er på størrelse med en mellemstor dansk provinsby,^{xix} og her kunne man næppe forestille sig, at vejnettet kun bestod af ringveje og parkeringspladser i byens udkant.

Vollsmose har gennem mange år haft en høj koncentration af udsatte beboere. Vurderet ud fra ghettolistens kriterier og set i lyset af det politiske ønske om at skabe socialt blandede kvarterer er Vollsmose også udfordret. Medvirkende hertil er bydelens ensidige ejerform, der primært består af almene boliger. Oplevelsen af et ensartet boligområde understøttes endvidere af, at Vollsmose er en funktionsopdelt bydel. Der er ganske vist både butikker, kontorer, sportsfaciliteter, institutioner, skoler og andre offentlige tilbud i Vollsmose, men boligerne er placeret som separate klynger på afstand af de andre funktioner. De store afstande i Vollsmose medvirker til, at der reelt er tale om monofunktionelle kvarterer, og at samspillet mellem boliglivet og områdets øvrige funktioner hæmmes.

De aktuelle planer for Vollsmoses fremtidige udvikling bygger på en infrastruktur- og byudviklingsplan fra 2014. Her blev det besluttet at skabe veje på tværs af bydelen. En af disse er Bygaden, der bl.a. skal skabe grobund for butiksliv og private investeringer i et nyt bycentrum. Planen er blevet udbygget og præciseret med udviklingsplanen, der er besluttet i efteråret 2019. Her slås det fast, at ca. 1.000 almene familieboliger skal enten nedrives eller ommærkes, mens der skal opføres 1.600 nye private boliger i bydelen. Det er endvidere tanken, at der i løbet af de næste 10 år skal etableres nye funktioner i området, bl.a. kommunale kontorer. Det er i den forbindelse værd at bemærke, at bebyggelsesprocenten for det samlede Vollsmose kun er på 25

%, og at potentialet for fortætning således er til stede. De foreslåede planer er imidlertid helt afhængige af, at boligmarkedet udvikler sig positivt i Odense. Helt afgørende for Vollsmoses udvikling er endvidere, at kommunen bevarer fokus på området og prioriterer dets udvikling højt.

Følgeevalueringens feltanalyser gennemført i 2019 synliggør betydningen af Vollsmoses store skala, og at Vollsmose vanskeligt kan begribes som ét samlet boligområde. For beboerne opleves bydelen opdelt i mindre fysiske enheder – parkerne, organiseret gennem boligafdelingerne, hvor det nære boligliv leves, og hvor man som beboere orienterer sig mod hinanden uanset alder, familieform og etnicitet. Beboerne beskriver de forskellige parkers særkende og indbyrdes forskelle, og de opfatter parkerne som individuelle boligområder med individuelle steds karakteristika snarere end ét samlet boligområde. Parkerne er imidlertid bundet sammen af stier, der gør det muligt at komme fra den ene ende af Vollsmose til den anden uden at forlade området. Samtidig indeholder Vollsmose alle de funktioner, som er vigtige for at få hverdagen til at fungere: Indkøbsmuligheder, skoler, institutioner, offentlig service, underholdning samt sociale og kulturelle faciliteter. Som flere beboere fremhæver, er det derfor også muligt at leve det mest af sit liv i Vollsmose uden at bevæge sig uden for området.

Andelen af beboere med ikke-vestlig baggrund er på 76 % i Vollsmose, og flere beboere bemærker, at den muslimske kultur dominerer handels- og hverdagslivet i Vollsmose, mens andre etniske og religiøse fællesskaber lever mere tilbagetrukket. Den etniske mangfoldighed bliver som udgangspunkt omtalt positivt af beboerne, og de fleste understreger respekten for hinandens kultur som vigtig. Den sociale udveksling mellem venner, bekendte og familier, som bor uden for Vollsmose (heraf flere, der tidligere har boet i Vollsmose, og som vender tilbage på besøg) er også med til at udvide og fastholde de eksisterende etniske og religiøse netværk i området. Der bor over 9.000 mennesker i Vollsmose, og der kan naturligvis ikke identificeres én boligkultur, som kan siges at præge bydelen. Den etniske mangfoldighed er dog et markant træk ved boligkulturen i Vollsmose, og der eksisterer i bydelen flere etniske kulturer og religioner af en størrelse, som gør det muligt at gennemføre offentlige fejring af nationale og religiøse mærkedage. Det tiltrækker besøgende fra hele Fyn. Samtidig er butikslivet med sin variation af etniske specialiteter og fødevarer med til at tiltrække brugere udefra og gøre Vollsmose til en regional etnisk attraktion. I det perspektiv eksisterer der allerede på nuværende tidspunkt en udveksling mellem Vollsmose og omverden, som i nogen grad modsvarer opfattelsen af, at Vollsmose lukker sig om sig selv – fysisk og socialt.

Evalueringens feltstudier viser således, at den multietniske beboersammensætning sammen med Vollsmose Torv er med til at bygge bro mellem bydelen og det omkringliggende samfund. Her spiller de store funktioner (butikslivet, svømmeland, biblioteket mv.) en rolle. Samtidig er det værd at bemærke, at betydningen af små funktioner som fx pakkepost, borger-service og brevstemning, også kan være en anledning for udefrakommende, der ikke har en social relation i området til alligevel at komme derind. Endelig færdes også en del udefrakommende i området omkring Vollsmose Torv, fordi de arbejder i et af de offentlige tilbud, i sekretariatet eller boligorganisationerne. Det er også med til at understrege, at Vollsmose er en bydel med mange funktioner rettet mod beboerne og ressourcetsvage borgere. Det betyder, at der sammen med den dominerende multietniske profil, eksisterer stereotypiske opfattelse af, hvem der arbejder, og hvem der bor i området.

Bandekriminalitet og uroligheder samt konkrete tilfælde af overfald og vold er afgørende for, om beboere og udefrakommende føler sig utrygge i Vollsmose. De fleste fremhæver Bøgeparkens Torv som et sted, der i mange år har været genstand for uroligheder. Disse er imidlertid flyttet ud til Vollsmose Alle (ved Bøgeparken) og op til Vollsmose Torv efter at torvet i Bøgeparken er lukket. Selv om der generelt er enighed om, at det er et overskueligt antal familier, der skaber urolighederne, påvirker det opfattelsen af trygheden i området. Det gælder særligt, hvis der samtidig spørges ind til, om Vollsmose er et godt sted for børn at vokse op. Her fremhæver flere, at det - særligt for unge drenge - kan være problematisk. Også etniske tilhørsforhold har en betydning for beboernes opfattelse af tryghed. Det illustreres eksempelvis af et interviewet med en ung etnisk dansk kvinde, der er konverteret til islam. I hendes øjne blev Vollsmose mere trygt, mens nattelivet i Odense blev mere utrygt, efter hun begyndte at gå med tørklæde. Opfattelsen af trygheden i Vollsmose er således helt afhængig af, hvem man spørger, og hvilken situation, man spørger ind til.

Vollsmose negative omdømme har konsekvenser både indadtil og udadtil. Ejerboliger i nærheden af Vollsmose er billigere end i tilsvarende boligområder andre steder i Odense, og beboerne i Vollsmose betaler en langt højere indboforsikring end beboere uden for området, siger de. Flere af Vollsmoses beboere oplever at blive stigmatiseret alene pga. af deres bopælsadresse, og de udvikler forskellige strategier til at leve med omverdenens fordomme. Nogen beboere mener, at det negative omdømme i nogle tilfælde kan få nogle af de unge drenge til at agere mere negativt.

Medieanalysen viser, at Vollsmose er det mest medieomtalte boligområde af følgeevalueringens fire boligområder i baseline-analysen med i alt 64 % ubetinget negative medieklip på et år. 84 % af samtlige nationale medieklip er ubetinget negative. Den negative omtale fokuserer fortrinsvis på konkrete begivenheder som overfald, bandeopgør, kriminalitet og vold og kædes ikke sjældent sammen med beboere med ikke-vestlig baggrund. Derudover optræder en lang række negative artikler, der mere generelt omtaler Vollsmose som en arketype for, hvad en ghetto er, og bruger Vollsmose som negativ målestok for andre udsatte boligområder. Det er med til at fasttømre Vollsmoses negative omdømme, der kan være medvirkende til, at de omkringliggende kommuner bekymrer sig for at skulle overtage beboere fra Vollsmose.

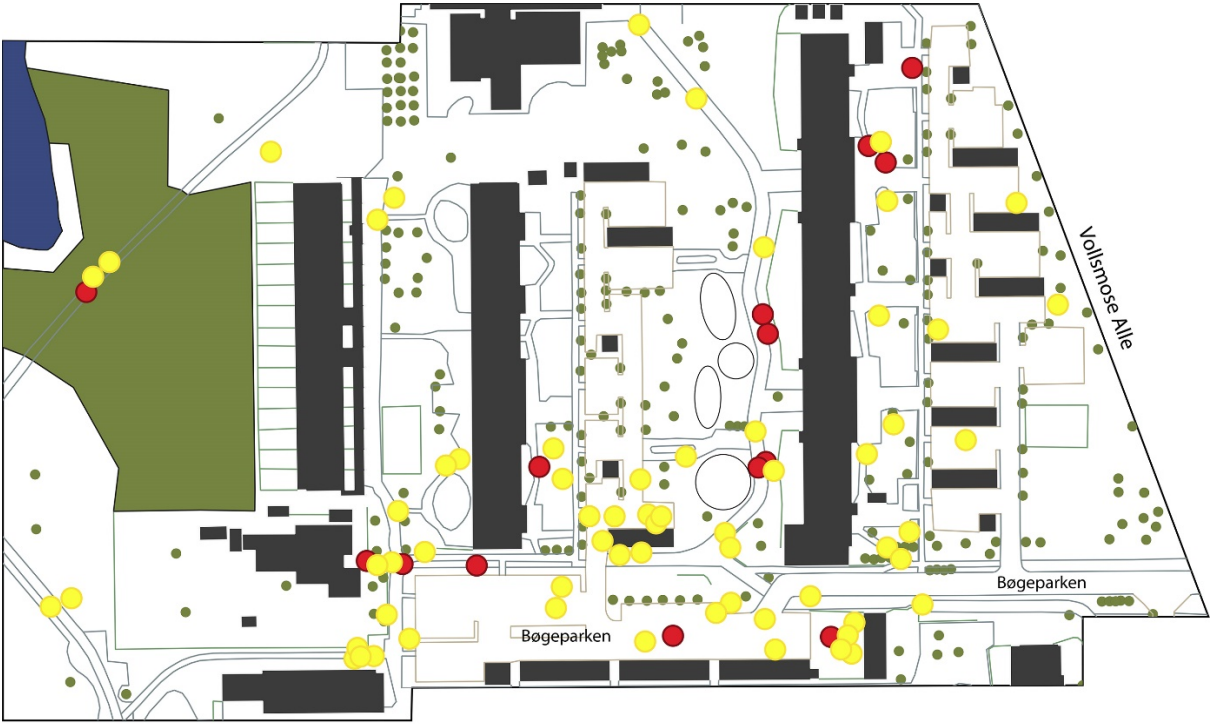
Som beskrevet fungerer den aktuelle rapport som udgangspunkt for de kommende års evalueringer, og den skal ikke i sig selv betragtes som en egentlig evaluering. Der kan dog på baggrund af rapportens analyser opstilles følgende opmærksomhedspunkter for det kommende arbejde og for efterfølgende evalueringer:

- Der bør etableres en grundlæggende forståelse af det negative omdømme Vollsmose har, ikke kun som lokalt boligområde, men også som et generelt mediefænomen. Det indikerer, at der skal arbejdes strategisk med omdømmet i forbindelse med omdannelsen. Da Vollsmoses omdømme er udviklet over årtier, vil det kræve en målrettet og langsigtet indsats at ændre det.
- Der bør tages højde for Vollsmoses størrelse, og at Vollsmoses beboere oplever bydelen som bestående af forholdsvis selvstændige afdelinger, som de har en stærk stedstilknytning til. Hver afdeling i Vollsmose er på størrelse med flere af de andre 14 udsatte boligområder i Danmark. De overordnede bystrategiske greb i omdannelsen af Vollsmose skal derfor suppleres med et stærkt fokus på de enkelte boligafdelinger og på omdannelsen af mindre afgrænsede geografiske områder.

- Feltstudierne har vist, at der er meget forskellige opfattelser af tryghed og utryghed i og omkring Vollsmose. De forskellige opfattelser er i høj grad afhængig af, hvem man er, og hvordan man møder verden. Der er endvidere store forskelle mellem de enkelte boligafdelinger.
- Usikkerheden om beboernes fremtid i boligområdet er kilde til utryghed blandt mange beboere – uanset om de skal blive i området eller genhuses. Usikkerheden skyldes også, at mange beboere endnu ikke ved, om de kan blive boende i bydelen. Det er vigtigt at få begrænset denne usikkerhed, også med henblik på at sikre beboernes forståelse og konstruktive medvirken til den kommende omdannelse.
- Flere beboere har svært ved at gennemskue de mange planer, der findes for Vollsmose, og i et lokalsamfund, som Vollsmose også er, opstår der hurtigt rygter. Klar og tydelig kommunikation om bydelens udvikling er helt afgørende.
- Der skal være et særligt fokus på de unge mænd i Vollsmose - de skaber utryghed blandt både beboere og udefrakommende. De unge mænd selv og også mange beboere efterlyser steder, hvor de kan hænge ud og alternative aktiviteter.
- Et stort antal beboere vil komme til at fraflytte Vollsmose, og der skal både i genhusningsfasen og efterfølgende rettes opmærksomhed på de resourcesvage beboere, som risikerer at miste deres etablerede netværk og adgang til boligsocial hjælp.

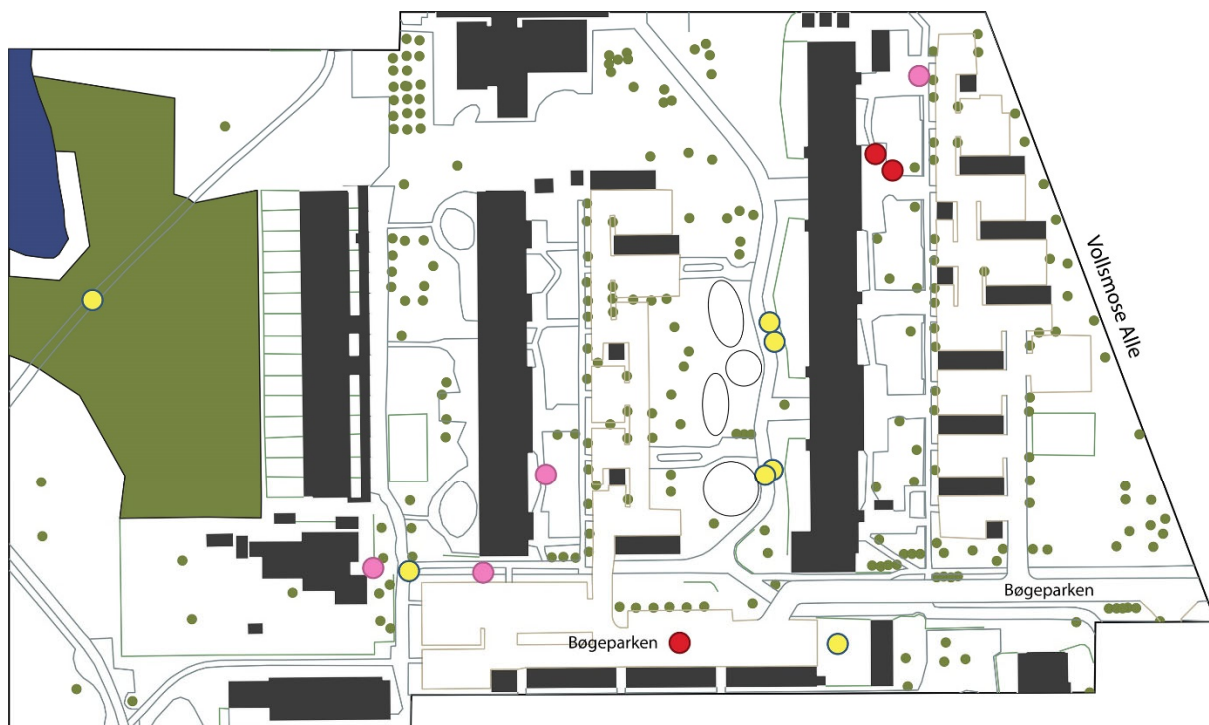
Bilag

Område 1

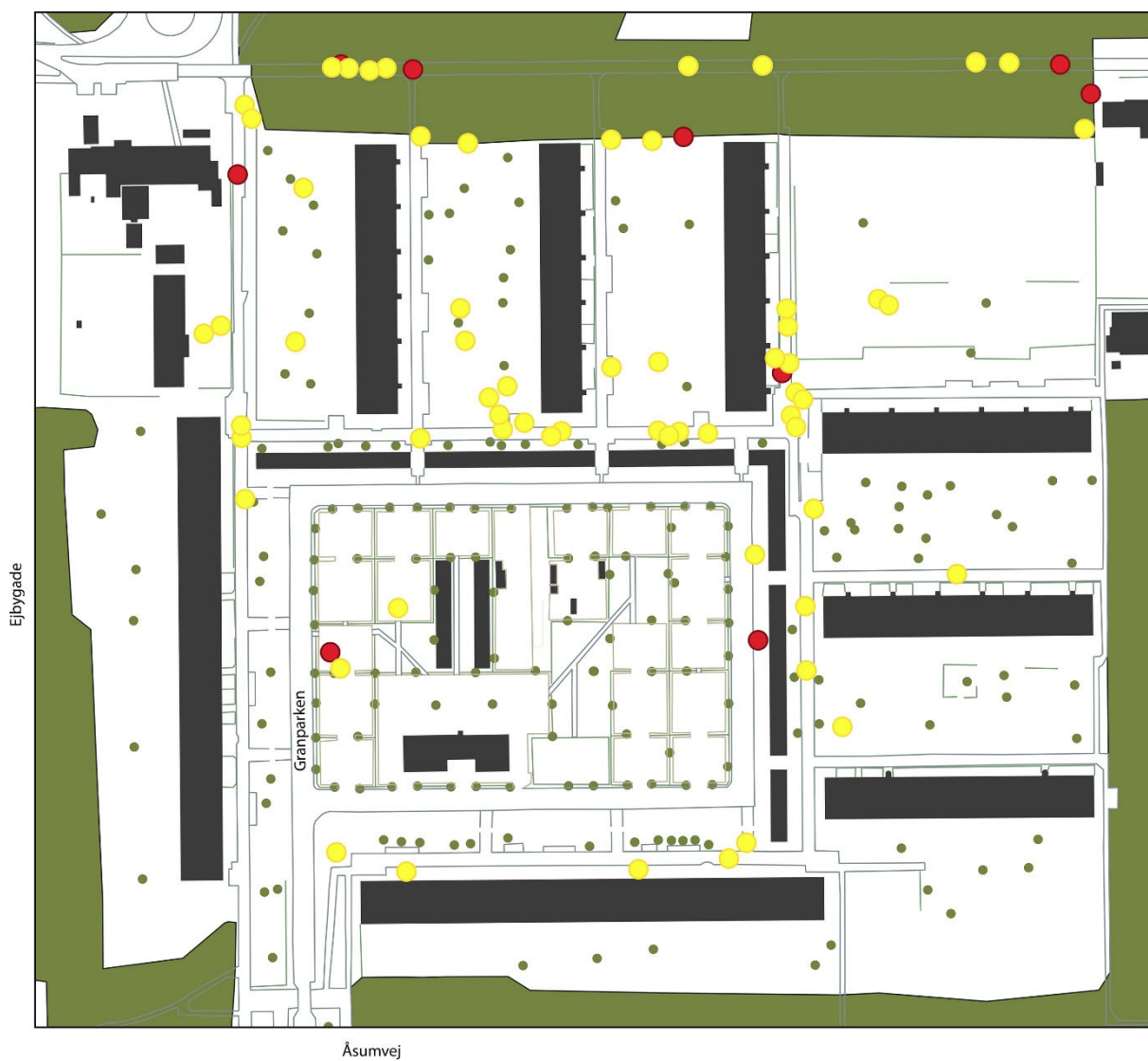
- Bor i Vollsmose [64]
- Udefrakommende [14]

Område 1

- Praktiske gøremål [0]
- Fritid [7]
- Arbejder i området [4]
- Andet [0]
- Passerer igennem [3]

Område 2

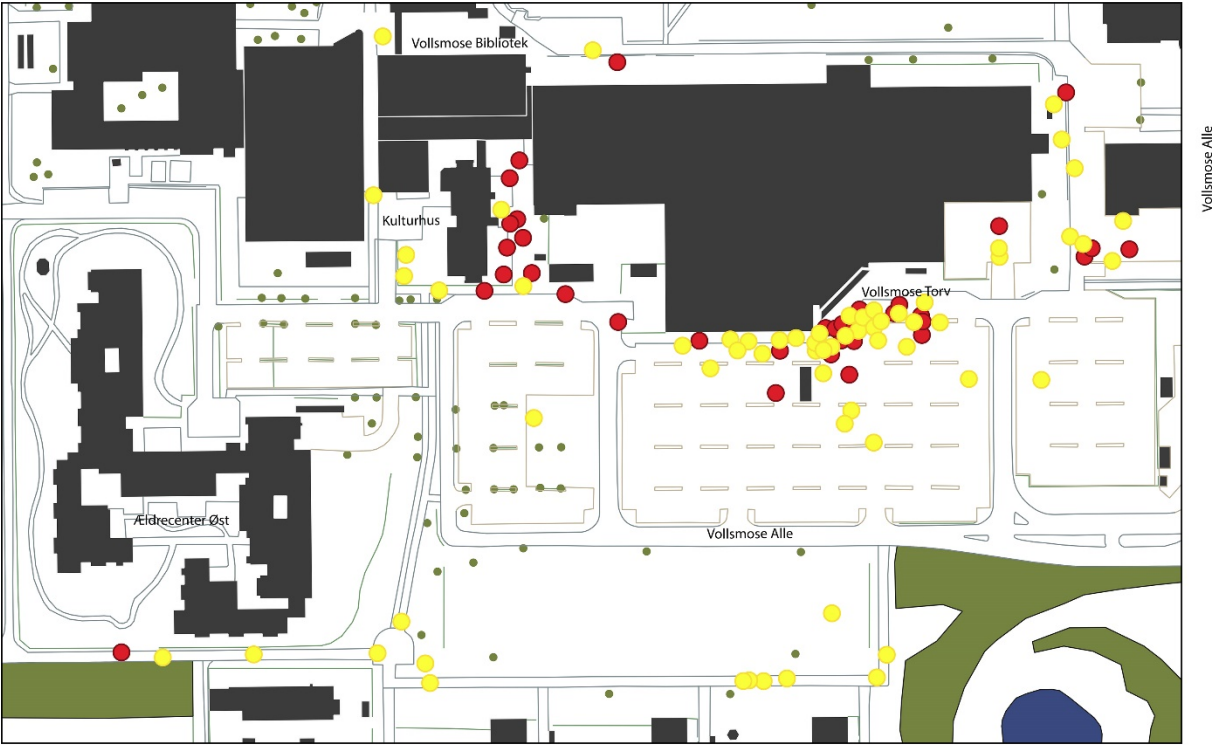
- Bor i Vollsmose [61]
- Udefrakommende [9]

Område 2

- Praktiske gøremål [2]
- Fritid [1]
- Arbejder i området [3]
- Andet [2]
- Passerer igennem [1]

Område 3

- Bor i Vollsmose [63]
- Udefrakommende [35]

Område 3

- Praktiske gøremål [20]
- Fritid [3]
- Arbejder i området [8]
- Andet [2]
- Passerer igennem [2]

Kilder

Arkitektskolen Aarhus (2019): *Værdisætning af socialt udsatte almene bolig-områder - Arkitektonisk Kulturarv i Vollsmose.*

Civica, FAB & Odense Kommune (2019a): *Fremtidens Vollsmose – en del af fremtidens Odense. Byudviklings- og Infrastrukturplan.*

Civica, FAB & Odense Kommune (2019b): *Aftale om genhusning og erstatningsbyggeri.*

Landsbyggefonden (2017): *Strategisk samarbejdsaftale om boligsocial indsats i Vollsmose.*

Meltwater (jan 2019): *Vollsmose sekretariatet. Årsopgørelse 2018 (medie-analyse).*

Odense Kommune (2018): *Den sidste Vollsmoseplan – Politisk aftale om udvikling af Vollsmose.*

Socialministeriet (2011): *Informationsstrømme. Erfaringer fra tre udsatte boligområder i Aarhus, udarbejdet af det Boligsociale Fællessekretariatet*
https://issuu.com/fsaarhus/docs/rapport_udsatte_boligomr_der_aarhu

Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen (2019a): *Udviklingsplan for Vollsmose.*

Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen (2019b): *Vedrørende ændring af områdegrænser for Vollsmose (udgåede områder).*

Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen (2019c): *Vedrørende ændring af områdegrænser for Vollsmose (tilførte områder).*

Vollsmose sekretariatet (2015): *Naboskabsundersøgelse 2015. Rapport.*

Vollsmose sekretariatet (2015): *Naboskabsundersøgelse 2017. Rapport.*

ⁱ Ud over at være baseret på planer for Vollsmose og andet skriftligt materiale bygger beskrivelserne på kvalitative interviews gennemført i 2019 med nøglepersoner i Civica, FAB og Odense Kommune, lokale ejendomsmæglere, rådgivere, boligsociale medarbejdere samt udvalgte nøglepersoner fra det interne og det omgivende civilsamfund.

ⁱⁱ I det følgende beskrives hele 'Vollsmose-firkanten'. Som det vil fremgå er det imidlertid kun en del af dette område (6 ud af 9 boligafdelinger), der indgår i de aktuelle udviklingsplaner for området.

ⁱⁱⁱ Heraf ca. 2.900 boliger i den del af Vollsmose, der indgår i udviklingsplanen.

^{iv} Infrastrukturplanen, s. 12.

^v Infrastrukturplanen, s. 3.

^{vi} Infrastrukturplanen, s. 9.

^{vii} Infrastrukturplanen, s. 12-13.

^{viii} Tallene er fra de årlige ghettolister, der bliver udgivet hvert år d. 1. december af Trafik- og Boligministeriet. Listerne fra 2016-2019 er tilgængelige på Trafik- og Boligministeriets hjemmeside www.trafikministeriet.dk. Tallene fra

ghettolisterne før 2016 er hentet fra BL's rapport De 16 "hårdeste ghettoområder" (2018). Det er værd at bemærke, at nogle af kriterierne, deres grænseværdier samt måden at opgøre dem på, er blevet ændret undervejs. Indtil 2017 har grænseværdien for andelen af dømt/kriminelle ligget på 2,7 %. I 2017 blev kriteriet ændret, så andelen af beboere, der er dømt for brud på straffe- og våbenloven samt loven for euforiserende stoffer, ikke må være mere end tre gange større end landsgennemsnittet over to år. Fra 2018 og frem har kriteriet derfor været dynamisk og kan ændre sig fra år til år. Fra samme år er kriteriet for andelen af beboere uden anden uddannelse over grundskole blevet sat op fra 50 til 60 %. Her medregnes ikke længere uddannelser fra indvandreres hjemland, hvilket forklarer de store ændringer i tallene fra 2017 og frem.

^{ix} "Odense Kommune, Region Syddanmark og staten har vedtaget - og er i gang med at etablere - første etape af letbanen i Odense. Første etape forbinder den vestlige del af Odense med det nye supersygehus ved Syddansk Universitet i den sydøstlige del af byen. Transport-, Bygnings- og Boligministeriet har afsat 15 mio. kr. til forberedende undersøgelser (VVM) for letbanens etape 2, der vil forbinde den sydvestlige del af Odense, bymidten, Vollsmose og Seden. Odense Byråd har besluttet at spare op til etape 2, men har ikke besluttet anlæggelsen. En indledende dialog med private investorer har vist, at letbanens anden etape gennem Vollsmose kan have en afgørende betydning for tiltrækning af private investeringer. Der har allerede været stor interesse i at investere langs letbanens første etape. Kilde: Udviklingsplan Fremtidens Vollsmose, s. 12.

^x <https://www.trafikstyrelsen.dk/~media/Dokumenter/10%20Bolig/Bolig/Almene%20boliger/Udviklingsplaner/underskrevne%20udviklingsplaner/Vollsmose/Baggrund%20B%20Den%20Sidste%20Vollsmoseplan.PDF>

^{xi} Det præciseres ikke i udviklingsplanen, hvor mange boliger der ommærkes, og hvor mange der rives ned. De ca. 1000 almene familieboliger dækker både nedrivninger og ommærkninger.

^{xii} Udviklingsplan Fremtidens Vollsmose.

^{xiii} "Disse tre boligafdelinger blev opført i 1978-1981 og betegnes i Udviklingsplanen Biskorupkvarteret og Havekvarteret. Med en anden beboersammensætning og med væsentligt færre sociale udfordringer adskiller de sig markant fra den resterende del af Vollsmose". Kilde: Udviklingsplanen s. 9.

^{xiv} Odense Byråd har forøget den samlede pulje til grundkapitalindsat til nyt alment byggeri, så den udgør mere end 25 mio. kr. årligt fra 2019 og frem til og med 2028. Heraf er 15 mio. kr. øremærket til erstatningsbyggeri, der erstatter nedrevne boliger i Vollsmose efter 1:1 princippet til samme boligorganisation. KILDE: Aftale om genhusning og erstatningsbyggeri.

^{xv} Her matcher vores undersøgelse Vollsmose sekretariatets egen Naboskabsundersøgelse fra 2015 og 2017, som påviser en mindre stigning i antallet af beboere, der ikke ønsker at bo i Vollsmose i fremtiden (se Naboskabsundersøgelse 2015, 2017, Vollsmose sekretariatet: <https://www.vollsmose.dk/vollsmose-sekretariatet/udgivelser/naboskabsundersogelse/>).

^{xvi} Vollsmosesekretariatet, Naboskabsundersøgelsen 2017.

^{xvii} Meltwater: *Vollsmose sekretariatet. Årsopgørelse 2018*. Januar 2019.

^{xviii} Det er i medieanalysens behandling af artikler, hvor Vollsmose optræder som sekundært motiv analysen adskiller sig mest fra den medieanalyse Vollsmose sekretariatet har fået foretaget. I Vollsmose sekretariatets analyse er medieomtalerne blevet vurderet i forhold til en relevansscore, hvor det enkelte klip vurderes på, om Vollsmose som ord optræder i titlen eller indledningen til artiklen. Som det fremgår i indeværende rapport, er det en pointe i sig selv, at Vollsmoses negative omdømme i høj grad bygger på sekundær omtale (se *Vollsmose sekretariatet. Årsrapport for 2018* af Meltwater. Outside Insight).

^{xix} Arealmæssigt svarer Vollsmose cirka til Kruså, indbyggertallet svarer til Sæbys.

Denne delrapport er skrevet som led i en større følgeevaluering, der gennemføres i 15 udsatte boligområder i Danmark i perioden 2019-2028. I den aktuelle rapport er der fokus på Vollsmose, og den beskriver resultaterne af den første af i alt fire ensartede undersøgelser, der vil finde sted i Vollsmose i den 10-årige periode 2019-2028. Det er således formålet løbende at kortlægge den fysiske udvikling og dens indvirkning på det levede liv i Vollsmose.

Der vil i særlig grad blive stillet skarpt på effekten af de bystrategiske omdannelser, der gennemføres med henblik på at integrere Vollsmose i den omgivende by og på at stabilisere boligområdet ved at ændre beboersammensætningen. Disse indsatser vil imidlertid blive vurderet i lyset af og i samspil med miljøforbedringer og renoveringer af mere traditionel karakter. Det overordnede forskningsspørgsmål er: *Hvilken effekt har de fysiske indsatser for livet i Vollsmose, for dens sammenhæng med den omgivende by og for bydelens omdømme?*

1. udgave, 2020

ISBN 978-87-563-1944-7

BUILD
AALBORG UNIVERSITET